

YÖN

HAFTALIK GAZETE

Niyazi BERKES'in
önemli bir yazısını
yayınlamaya başladık

**200 YILDIR
NEDEN
BOCALIYORUZ?**

BU SAYIDA

**Mecliste: Savunmamız,
NATO ve dış politika!..**

BAKIS

Sınıf mücadelesini kim körüklüyor?

S ayın İnönü, gençlerle yaptığı son konuşmasında, Atatürk'ün önem verdiği bir ülkeye, sınıfsız toplum ülküsüne temas etti ve Atatürk'ün bu konudaki görüşünü, çok güzel şekilde ortaya koydu:

«Atatürk'ün sınıfsız toplum ülküsü, sınıf savaşlarıyla ve bir sınıfın başka sınıfları yok etmesiyle değil, ancak sınıflar arasında duvarları yıkıp tam bir uyuma ve kaynaşma imkânı sağlamakla gerçekleştirebilir.»

Sınıfsız bir Türkiye yaratmak isteyen Atatürk, bu ülkeye kanlı sınıf savaşları na lüzum kalmadan da, sosyal istihbat tedbirleriyle erişilebileceğini gören ender insanlardandır. Gerçekten ciddi bir halkçı, devletçi ve devrimci politika, Avru pa'nın yaşadığı kanlı sosyal savaşları önleyerek, az gelişmiş ülkelerin sınıfsız bir toplum ülküsüne doğru barış içinde yol almasını sağlayabilir. Nitekim fakir Afrika ve Asya ülkelerini, sosyalist kalkınma metodlarını benimsemeye iten temel sebeplerden biri budur. Bunun içindir ki, sosyalizm, barış içinde hızlı kalkınma ve sınıfsız toplum ülküsüne erişme yolu olarak, yeryüzünün hemen hemen bütün fakir memleketlerinde, kurtuluş sloganı haline gelmiştir.

Türkiye ise, Atatürk'ün çizdiği bu yoldan maalesef uzaklaşmıştır. Memleketimiz, İkinci Dünya Savaşından sonra, özellikle 1948 den itibaren, o tarihe kadar da iyi uygulanamayan devletçi ve halkçı bir politikayı tamamen terk ederek, kapitalist gelişme yolunu seçmiştir. Milli kuruluş hareketlerini, Atatürk'ün izinde gerçekleştirilen yeni devletler, kurtuluşu haklı olarak, kapitalizmin dışında arayanlar, memleketimiz, Atatürk'ün yolundan ayrılarak, kapitalizme yönelmiştir.

Gizli Komünist Partisi ne diyor?

Bu hatâh politikanın mahzurları, bütün artık açıkça görülmektedir. Az gelişmiş bir ülkede kapitalist gelişme, çeşitli mahzurların yanı sıra, sınıf tezatlarını arttırmıştır. Beş yıllık plân, geride bırakılmış devrede, gelir dağılımının emek gelirleri aleyhine nasıl bozulduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunun sebebi, kapitalist gelişmenin icabı olarak, büyük müteahhütlere mecburen tahminen imtiyazlardır. Özel sermaye birikimini teşvik bakımından haklı sayılabileceğimiz, son vergi tasarıları da, gelir dağılımındaki adaletsizlikleri, emek gelirleri aleyhine arttıracak niteliktedir.

Bütün bunlar, sınıf savaşlarını körükleyecek bir gidişin belirtileridir. Somut örnekler, bu gidişi daha açık şekilde ortaya koyacaktır. Mesela tarımdaki gelişmeler ele alalım: Türk tarımı, özellikle 1948 den itibaren kapitalist bir gelişmeye yönelmiştir. Henüz geleneksel tarımcıktan kurtulmamış, geniş bir sektör mevcut olmakla beraber, sulanan arazi alanının genişlemesi, makineli ziraatin yayılması, pazarların gelişmesi, pamuk, nârençiyeye v. s. gibi mahsullerin ekiminin çok kârlı hale gelmesi gibi sebepler yüzünden, Türk tarımı kapitalist gelişmenin içine girmiştir. Bu gelişme, ortakçıları tarım işçisi durumuna düşürerek, işsiz sayısını ve sefaleti arttırarak, tehlikeli sınıf savaşlarına yol açabilecek bir ortam yaratmıştır. Bu bakımdan, Çukurova'daki gidiş, dörebasi mâmur bir örnektir. Ba-

ki bu konuda, Adana seyahatinden sonra Metin Tokar, Akis'te neler yazmıştır: «..... mütegalibe, hattâ müstemlekeci zihniyetin, devlet nizamından hümaye görmesi, nihayet emekçi kitlelerin kendi haklarını savunmaktan âciz olması, Çukurova'yı istisna lâfızına ziyade kullandığı belde haline getirmiştir. Bu sebepler, tabiat zenginliğinin taksimini öylesi ne adaletsiz kılığa sokmuştur ki, en büyük servetler, en utanç verici yaşama şartlarıyla Çukurova'da yuvarlanıp gicir olmuştur.»

Bu hükme varan Akis, gizli komünist partisinin, Adana il komitesine gönderdiği, 1951 — 52 tahkikatında ele geçirilen talimatı açıklamaktadır. Akis, şöyle diyor: «Adanaya verilen talimatta, bilhasna makineli ziraatten sonra, Çukurova'nın komünizm için inatılmaz derecede münbit bir bölge haline geldiği bildirilmiş ve ona göre çalışılması istenmiştir. Belirtilen sudur: Makineli ziraatten ilâhâ baren yarıcılar, amele durumuna düşmüşler, toprak üzerindeki statüleri deşmiştir. Zira toprak sahipleri artık yarıcılar kullanmaz olmuşlardır. Bu, tarım proletaryasını çok arttırmıştır. Daha ön-

ce, arazilerini atlat dolaşan, orada yarıcılarla birlikte, hiç olmazsa belirli devreler kalan ve çalışan, onların hayatını paylaşan kimseler, artık taclalara lüks otomobiller içinde şöyle bir uğrar ve işlere üstünlükü nezâet eder hâle gelmişlerdir. Bir yandan bu usul, diğer taraftan makineli ziraat sayesinde — buna sulu ziraat de eklenmiştir — astronomik kazançların büyük çiftçilerin cebine girmesi, iki sınıf çalışanla çalıştırılan arasındaki farkı, tam bir uçurum haline getirmiştir. Merkez komitesi, Adana'daki il komitesine fakirin zengine karşı hincını, kinini, nefretini, haksız muamele gördüğü hususundaki inancını alabildiğine körüklemeye çalışmak emrini vermiştir.»

Akis, bu talimat hakkında şu hükme varıyor:

«Komünistler aleyhinde bin şey söylenebilir. Ama Çukurova'daki duruma mükemmel teşhis koymuş oldukları gerçeğin inkâr etmenin imkânı yoktur.»

Gerçekten durum, Akis'in yazdığı gibidir. Esasen kapitalist gelişmenin, dün yarı dört bucağında görüldüğü üzere, başka sonuç vermesi beklenemez. Çukurova ağalarının siyasi ve ekonomik kudretine kesin şekilde karşı çıkmadıkça, yani kapitalist olmayan bir gelişme yolu seçilmedikçe, alınacak ufak tefek tedbirler, bu durumu değiştiremez.

Gidiş, tehlikeli sınıf savaşlarına uygun bir ortam yaratmaya doğrudur. Bundan ilâhâ, sadece ve sadece komünistler faydalanacaktır.

Kayserideki sınıf çatışması

Başka bir örnek, Çağ-Çağ suyu üzerinde kurulan tesislerin sebebiyet verdiği durumdur. YÖN'ün, 54 üncü sayısında kısaca belirtildiği üzere, bu tesis sayesinde Nusaybın ovasının sulanması, zengini daha zengin, fakiri ise daha fakir yapmış ve bu yüzden sınıf tezatları artmıştır. Halbuki, hükümetler, «Nusaybın ovasını suladık» diye övünmektedirler!

Bu gafil gidişin son bir örneği, Sarımsaklı suyu ile Kayserinin kuzey doğusundan kuzey batısına doğru uzanan ovasını sulama projesidir. Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu'nun seçim bölgesinde, onun parlak nutuklarıyla başlanan bu 60 milyon liralık iş, birkaç büyük çiftçiye ihya edecek, fakat ufak çiftçiyi, yarıcı ve ortakçıları perişan edecek niteliktedir. Sulanan toprağın bereketi artınca, başlarına gelecekleri çok iyi bilen topraksız ve az topraklı çiftçi, şimdiden en düşe inmektedir. Resmî rakamlara göre, durum şu: Bölgede, 2306 aile yaşamaktadır. Bu ailelerin 581'inin hiç toprağı yoktur. 1374 ailenin sahip bulunduğu toprak, 30 dönümlük altındadır. 50 bin dönüm civarında arazi ise, 2 ailenin elindedir.

Hâlen bir kısmı iptidai usullerle sulanan ova, büyük toprak sahipleri için cazip değildir. Bu sebeple, arazilerini, topraklılara veya az topraklılara kiralamakta veya yarıcılara bırakmaktadırlar. Ova, bol suya kavuşunca, durum tabiiyle değişecek, büyük toprak sahipleri, kapitalist tarım işletmeleri kuracaklardır. Bu da topraksız ve az topraklı çiftçilerin kâğıt dışarı edilmesi ve bir kısmının işçi haline gelmesi demektir. Fakir köylüler, bunun için, şimdiden endişelidir. Hükümet, birkaç zengin çiftçiye âdeta 60 milyon lira hediye etmektedir!

Bütün bunlar, tarım ve sanayideki kapitalist gelişmenin kaçınılmaz sonuçlarıdır. Hiç şüphe edilmesin ki, bu yol, Atatürk'ün özlediği sınıfsız toplum ülküsüne götürmez. Tam aksine, Türkiyemiz de, hiç kimsenin arzulamadığı, kanlı sınıf savaşlarına uygun bir ortam hazırlar.

Barış içinde sınıfsız toplum ülküsüne doğru yol almak, ancak sosyalizme yönelmiş, kapitalist olmayan gelişme yolunu seçmemizle mümkündür. Sosyalizm, diğer bir sürü sebeplerin dışında, bu yüzden de, tek kurtuluş yolu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki, Türk sosyalistleri, Atatürk'ün ülküsüne sadıktırlar. Kapitalizmi seçen, gelmiş geçmiş hükümetler ise, Atatürk'ün yolundan kesin şekilde ayrılmışlardır.

Doğan Avcioğlu

na bir kızal hava kaplanmış gibi bir hava yaratmıştım.»

İşçiler ve T.B.M.M.

Geçen haftanın sonuna doğru, Türk - İş İcra Komitesi, Meclis ve Senato Başkanlarıyla parti grup başkanlarına birer mektup göndererek, vergi konusunda top rak ve sermaye ağalarına danışıl diği halde, işçilerin unutulması haklı olarak protesto etti Her vesileyle patronlarla danışanlara, işçilerin sesini duyurmak, herhal de kolay olmayacak.

Vergi konusunda bu unutkanlık başından beri sürüp gidiyor. Nite kim bugünkü vergi tasarıları, özel sektör temsilcileriyle birlikte hazırlanmıştı. Şimdi asal işçileri dinlemek gerekirken, komisyon tekrar işverenlerle danışıyor. Bu tutum, antidemokratik demokrasi simizâ zihniyetini ortaya koyu yor.

Türk - İş'in mektubu şu:

«Sayın Başkan,
Demokratik bir Anayasa çerçevesinde, Anayasamızın hürriyet ve ruhuna uygun şekilde hareket et mekle görevli T. B. M. M. nin son günlerde bazı konulardaki davranışları, bizi demokrasinin geleceği hakkında endişelere sevk etmektedir.

Demokratik toplumu meydana getiren grupların, toplumdaki yerleri ile orantılı bir ölçüde, siyasi kararlara katılma imkânı buldukları bir düşüncedir. Bu düzenin icaplarına aykırı olarak, bütün çalışmaları ve faaliyetlerini doğrudan doğruya ilgilendiren vergiler konusunda, vergi reform komisyonunda yapılan müzakerelere sadece özel sektör temsilcileri davet edilmiştir ve vergilerde yapılacak reform konusunda fikirleri alınmıştır.

Vergi değişiklikleri gibi, bütün vatandaşları ilgilendiren önemli bir konuda mütalâa alındığı zaman, bunun sadece çalışmaları mütalâası olması halinde, demokrasinin ve vatandaşların imkânı siz bir durum ortaya çıkmaktadır.

Gazetelere, bu müzakereler sırasında, bazı indirimsizlerin münakaşa edildiği konusunda haberler aksetmektedir. Vergi gelirleri bu defa plana göre muayyen olduğuna göre, herhangi bir sahadaki vergi indirimi, başka bir sahadaki vergi bindirimi ile dengelendirilmek zorundadır. Türk işçisinin, ya yeni vergi mükellefiyetlerinin, ya da yeni bir enflasyon yükünün altına sokulması ile sonuçlanacak bir müzakereye sadece işveren temsilcilerinin davet edilip, işçi temsilcilerinin davet edilmemesi, esef vericidir.

Benzer bir durum, toplu sözleşme, grev ve lokavt kanunu tasarısının görüşmeyle görevli komisyonun, işçi temsilcilerinin çağırılması ile ilgili bir teklifin, komisyonca reddedilmesi ile yaratılmıştır.

T. B. M. M. çalışmalarının, Meclis dışındaki düşünceleri de duy

maya istekli bir hava içinde yapılmasını teminini ve dışardan da vetler yapıldığı zaman, bunun tek tarafı olmamasını demokrasinin temel icaplarından biri sayıyoruz. Bu gibi konularda, demokrasinin temel icaplarına uygun hareket edilmesine yardımınızı rica eder, saygılarımızı sunarız.»

Türkiye İşçi Partisi de, Parlamento'nun tutumunu tenkid eden bir bildiri yayınladı. Bildiride, özetle şöyle deniyor:

«Bakanlıklar bütçeleri müzakere edilirken, hiçbir milletvekili ve senatör, bu bütçeleri Anayasa'nın üçüncü bölümünde yer alan sosyal, ekonomik haklar ve ödevlerin ışığı altında incelememiştir. Halkımız insanca yaşama şartlarına kavuşturmak için, Anayasamızın devlete yüklediği ödevlerin bir an önce yerine getirilmesi konusunda hemen hemen hiçbir söz söylenmemiştir. Yine hiç kimse, Anayasamızın tam anlamıyla uygulanmasına engel olan antidemokratik ve Anayasaya aykırı kanunlar konusunda, ciddiyetle ele almamıştır.

Bütün bu gerçekler, bu çözüm bekleyen yurt davaları, bütçe komisyonlarındaki tartışmalarda maalesef beklenen yanıtı uyandırmamıştır. Bu da bir emek partisinin, yani Türkiye İşçi Partisinin Mecliste söz sahibi olması zorunlu hâline bir kere daha ortaya koymuştur.»

Grev ve Toplu Sözleşme

Türk - İş ve Sendika liderleri, geçen hafta boyunca, Grev ve Toplu Sözleşme tasarısının, Meclis Karma Komisyonunca değiştirilmiş metnini elde etmek için beyhude yere çırpınıp durdular. Komisyon metni, büyük bir öfkâle, işçilerden gizleniyordu. Türk - İş, Çalışma Bakanı Ecevit'e baş vurdu. Ecevit «Bakanlıkta metin yok, komisyon sözcüsü Çoşkun Kırc'a'yı gidin» diyordu. Komisyondaki bakanlık temsilcisinde, yeni metnin bulunmaması, şimdiye kadar görülmüş bir hal değildi... Komisyon Başkanı Şeref Bakşık da, metin hakkında bilgi soranları, Çoşkun Kırc'a'ya hâvalâ ediyor: «Kırc'a işe kayıplara karıştı... Halbuki Hükümet safhasında, grev ve toplu sözleşme tasarımları, işçilerin ve işverenlerin katılımıyla, tam bir açıklık ve güven içinde hazırlanmıştır. Mecliste ise, bunun tam aksi yapılmaktadır!»

Görüldüğü gibi, mekanizma ters işlemektedir: Hükümet safhasında gizlilik bir dereceye kadar anlaşılabilir de, her şeyi açık olması gereken Mecliste kapalılık, gariptir.

Mecliste kapalılık, sendika liderleri ve işçiler arasında endişe yarattı. Basına sızan bazı haberler de, bu endişeyi haklı kıldı,

BİTMEYEN ÇİLE...

Hâlen sendika liderleri, büyük bir hayal kırıklığı ve öfke içindedir. Bu konuda, Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç:

«Sendikacılığın var olup, yok olmak dâvası karşındayız. Gerçekten, anayasamızın verdiği hakka dayanarak, Türkiye çapında bir protesto grevi yapacağız» diyor. İstanbul'da da, Celâl Beyaz, Rüşti Güneri, Kemal Türkler, Kemal Türkay, İbrahim Güzelce, İbrahim Denizci, Kemal Nebioğlu, Muhittin Gezer ve Mustafa Şahin gibi tanınmış sendikacılar bir bildiri yayımlayarak, komisyonun anayasaya aykırı tutumunu tenkit etmişler ve Türk - İş'in bir protesto mitingini tertiplenmesini istemişlerdir.

Ankarada da Maden - İş Ankara Bölgesi Başkanı İsmet Ercan, aylı bir bildiri yayımlayarak, bu protestolara katıldı.

Komisyonunda yapılan değişiklikler nedir? Bu değişikliklerin tanımını henüz bilmiyoruz. Fakat bildiklerimiz de, iktidara kuvvetli ve bağımsız bir sendikacılık istemediğini gösteriyor. Bu bakımdan, Hükümetçe de benimsenen en önemli değişiklik, meslek esasına göre de sendikaların kurulabilmesi ve bunların toplu sözleşme yapabilmeleri. Halbuki Türk Sendikacılığı iş kolu esasına göre kurulmuştur. Meslekleri farklı da olsa, aynı iş kolu içinde işçiler tek bir sendikada toplanır. Meslek esasına gidilirse, sendikalar çoğalacak, parçalanacak ve zayıflayacaktır. Toplu sözleşmenin de manası kalmayacak.

Şöyle ki, 600 işçili bir tekstil fabrikasında, ancak 200 kadar insan, tekstil işçisidir. Geri kalan çok çeşitli mesleklere sahip işçilerdir. Şimdi bunlar, aynı toplu sözleşme yoluna giderse, işlerin ne kadar karışacağı, işverenlerin bundan ne kadar kolaylıkla faydalanacağı anlaşılır. Sendikalar ve Grev ve Toplu Sözleşme tasarılarında yer alan bu hükümler, sendikaların kuvvetlenmesini önlemek maksadıyla konduğu aşikârdır. Bu hükümler, işçilere bir elden verilen hakların, öbür elden geri alınması demektir.

Bunun dışında, başlımız veya başlayacak bir grevin, Hükümet tarafından tehiri, valilere grev konusunda oldukça geniş yetkileri tanınması işçileri endişelendiriyor. Ayrıca, çoğunluk sendikasının grev kararı, işçilerin üçte birinin muhafetıyla karşılandığı takdirde, referanduma gidilmesi, patronların işçilere baskı yaparak grevi bozmasına ve sendikaların nüfuzunu kırımasına yölecebilecek bir hüküm... Komisyon metninde, daha kimbilir, neler var? Yakında göreceğiz. Türk - İş şimdilik, tehlikeli maddelerin Komisyonunda tekrar müzakeresini sağlamaya çalışıyor. Bu da sonuç vermezse, miting ve protesto grevine gidilecek.

Bütün bu olaylarda, anlaşılmalı olan bir husus, Çalışma Bakanının, kendi hazırladığı tasarısı savunmaktan vazgeçmesi. Bakan, ta sarısını savunmuyor ve sendika liderlerine, «Çoşkun Kırc'a'ya gidin» diyor. Hükümet, böylece va-

zifeden kaçmış oluyor!

Bu vesileyle, Türk - İş'in grev ve lokavt ile ilgili Hükümet tasarısı hakkındaki, şimdiye kadar hiç bir yerde yayınlanmamış görüşlerini açıklıyoruz: bu hüküm, şu bakımdan da tabetsiz ve yersizdir; bir iş kolu içinde yapılan toplu sözleşme o iş kolu içindeki bütün iş kategorilerini kapsar, dünyadaki tabiatat da bu yoldadır. Örnek olarak doayalarrnıza koyduğumuz Amerika'da

Tasarı genel olarak iyi niyetle hazırlanmış olmakla beraber, bir takım endişelere tabikatta bu hakkın kullanılmasını öyleyici hükümler bulunmaktadır.

TÜRK - İŞ görüşünü yeni Anayasamızın ışığı altında bilmese (Bir hakkın önüne dokunulamaz) prensibinden ilham alarak tesbit etmiş ve mukabli tasarısında bu görüşü yer vermiştir.

Konfederasyonumuz hükümet tarafından hazırlanan kanun tasarısının maddelerinin tamamını inceleyip ufak tefek taddiller yapmaktır beraber daha ziyade esaslı taddillerini talep ettiği maddeler üzerinde durmuş ve gerçeklerini bu maddeler üzerine teklif etmiştir.

MADDE 8: Meslekten önce işçi sendikaları daha ilk kuruluşlarında iş kolu esasına göre teşkil edilmişlerdir. Gerek hâlen meri bulunan sendikalar kanunu muvafıkla gerekse yeni hazırlanan sendikalar kanunu tasarısında bu prensibi açık ve sarılı olarak görmek mümkündür. Halbuki hükümetin hazırladığı tasarının 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında çe

DEMİRSOY'UN AÇIKLAMASI

YÖN Mecmuasının 9 Ocak 1963 tarihli sayısında «Sendikacılık nasıl oluyor?» başlıklı yazıyı okudum. Yazı sahibi kimdir bilmem. İmzası olsa idi kalemi sahibinin Türk sendikacılığı hakkındaki bilgisini bilir ona göre de cevabı verirdim. Basında şahım hakkında leyhte olduğu kadar aleyhte de imzalı imzalar çıkarmaktadır. Öteden beri prensibimiz, Lehinde yazıya teşekkür etmem, aleyhimde yazıya da sitem etmem, varsa dostluğumu bozmasın, yoksa selâmını esirgemem.

Ancak, sendika teşkilatımız için yazılanların hakikatte ilgili olmazsa tesir ve kıymet derecesine göre cevap vermemek de vâzifemdir.

Yazı sahibi öyle görünüyör ki sendika yöneticilerinin davranışlarından daha doğrusu sendikal prensiplerden habersiz. Şunun bilinmesinde fayda görürüm, Sendika yöneticileri hiçbir yerden emir ve telkin almadan kararlarını verir ve tatbik ederler. Bu değışmez prensibimizdir. Bir misalle ifade deyim. Tarihinde yanılmıyorsanız; 1954 de bir Bakanla işsizlik vardı yoktu münakaşasını yapıyor önk. Eski dost (elden gerçek işçi dostu) eski mebuslardan -İsmi yazmıyorum- biri bana doküman ver sent müdafaa edeyim demişti. Aldığı cevap bu konu sendikacılarla Bakan arasında. Mücahelemleri biz yaparız. Sizin arka çıkmanız siyasi teşeh verilebilir olmuştur.

Şimdi, 22 Aralık 1962 mitinginin yapılması hakkında sayın Turhan Feyzioğlu'nun telkini olduğu kanaati hayal mahsulü olduğu kadar, Türk sendika yöneticilerine de bir bahtandır. Nefretle reddederim.

Sendelerdir hür sendikacılığı müdafaa eden bir sendikacılar hiç ama hiç kimsenin veya siyasi bir teşekkülün kontrolünü asla hoş karşılamayız. Bu da böyle bilsen. Bazı kararlarımız çeşitli mehalde alkış toplar çeşitli mehalde de tenkit edilmiştir. Sendika bünyesi tenkide çok mütehammildir. Gerçek demokrasî sendika organizasyonunda mevcuttur. Sendikacıların başlıca gövdesi tenkidtir. Her yerde daha işimizi, daha güzelce elde etmek için mücadele eder ve tenkidlerle bulunurlar.

Yazıda incecik fakat bayatlamış bir de fakitlik var. Siyasî yapıldığı iddiası ile savcıya ihbar kanununa mevkur. Buna zavallılık der geçerim.

Türk sendikacılığı ilk gününden beri muhtar sendikacılığın ancak demokrasilerde olacağını savunmuştur. Üyesi olduğu Hür Dünya Sendikaları Konfederasyonunun belirli prensibi de budur. Onun içindir ki komünizme ve yine onun içindir ki her vesile ile diktatörlüklerle savaşmaktadır.

Demagojiyi sendikacılarda lütfele aramam. Hem sevmeyiz ve hem de beceremeyiz. Demagoji ile de netice almamıyacağımız ve kütlenin aldatıla mayacağımızı iyi biliriz.

Tok sözlü olduğumuz için de muhataplarımız bize kızarlar, zannırlar. Biz hak bildiğimizi söyleriz ve yazılır.

Seyfi DEMİRSOY
(Türk - İş Başkanı)

200 Yıldır neden bocalıyoruz?

I. YÜZEYDEKİ DALGALANMALAR

Türkiye'nin bugün karşılaştığı meseleler, Birinci Cihan Savaşından sonra kesin olarak gerçekleştirmeyi göze aldığı bir toplum ve uygarlık devriminin, tamamlanmamış olması yüzünden, İkinci Cihan Savaşında ve ondan sonra ortaya çıkmış olan ve bu devrimin yürütülmesine karşı çevrilmiş bulunan hareketlerin yarattığı sonuçlardır. Şu halde, bugünkü meselelerin doğru bir teşhisini yapmak, olumlu çareleri bulabilmek için bu devrimin gerçek niteliğini ve onu durduran kuvvetlerin neler olduğunu anlamak gerektir.

Bu devrimin niteliğinin anlaşılması için bu devrimi daha öncelerden hazırlayan tarihi akışın gözden geçirilmesini faydalı buluyoruz, konuya tarihsel bir açıdan girişmekle gidişin ne olduğunu, bu gidişi köstekliyen engellerin neler olduğunu, bu engelleri kaldırmak yolunda geçmişte yapılan çabaların neler olduğunu bunların nasıl devir devir az çok farklarla tekrarlanıp durduğunu göreceğiz. Böyle az çok farklarla tekrarlanmaları varsa, demek ki Türk Devriminin gelişmesini köstekliyen ve hattâ garip bir çelişme eseri olarak bu gelişme uğruna yapılan şeyleri ulusal varlık için zararlı bir hâl'e sokan bir takım belirli etkenler vardır.

Bunun için bu yazıların amacı, Türk devriminin ve zaman zaman yapılan devrimlerin tarihini yazmak değil, bu gelişimin ana meselesini yakalamak, bunun çözümlenmesi için yapılan teşebbüsleri yıpratıcı veya tesirsiz, hattâ bazan zararlı bir hâl'e sokan şartları tesbit etmektir. Bu yolda verilecek geniş hükümler ayrıntılara oit olaylarla desteklenen incelemelerimize dayanmaktadır.

N.B.

Yanlış teşhisler

Türkler, Osmanlı imparatorluğu dediğimiz siyasi egemenliğin kuvvetini on sekizinci yüzyılın başına kadar devam ettirmişler, fakat bu yüzyılın başında bu kuvvet ilk önemli dış engellerle karşılaşmaya başlamıştı. Onsekizinci yüzyılın başında imparatorluğun yalnız eski kudretini kaybetmekle kalmadığı, aynı zamanda gerilemeye başladığı o zamanın devlet adamları bile anlamışlardı.

Onyedinci yüzyılda Osmanlı devlet sisteminin dünyanın geçirmekte olduğu büyük değişimin tesiri altında bulunmaya başladığı farklı şekillere girmeye başladığı görülmüş bulunuyordu. En önemli değişiklik bu sistemle can damarı olan toprağın idare edilmiş usullerinde olmas, bunlarla ilgili mali, idari, sını ve hattâ ilmi örgütler başka başka, şekillere girmeye başlamıştı. O zaman bu değişiklikleri kaydeden yazarların hepsi aynı şeyler üzerinde duruyorlar: toprak rejimi ve ona dayanan devlet maliyesi, ordu hükümet ve idare, bilim müesseseleri. Dikkate değer nokta hiç birinin bu değişimin veya onların deyimleriyle bozulmanın nedenlerini araştıramamalarıdır. Bunları arama yoluna dönmüş olsalardı, bunların daha derininde birtakım değişen şartlar olduğunu, gördükleri bozuluşun bu şartların sonucu olduğunu görecektiklerdi.

Onların bu yola gitmeyişlerinin nedeni anlamak bizim için, yani toplumsal

hayatta değişimin normal bir tarih olayı olduğunu kabul eden kimseler için bir raz güçtür. Bunların sınından ayrılmaları nedenlerini araştırmaları o zamanki düşünüşün hayati duran, değişmeyen, değişmemesi gereken bir düzen saymalarından ileri geliyordu. Ortaçağ düşünüşünün temeli budur. Ona göre, var olan düzen (nizam-ı âlem) tanrının takdir ettiği bir düzendir; ideal olan odur. Gene bu düşünüşün sonucu olarak bu yazarlar Türk - İslam topluluğunun, devletin yüz yüze geldiği Avrupa dünyasındaki şartlar da olagelmekte olan değişikliklerin etkisi altında olduğunu görememişlerdir.

Bu düşünüşlerin gözlemlerine dayanarak o zaman ileri sürülen tedbirler yeni bir dünyanın doğuşunun zorladığı fikirlerin eseri olmaktan ziyade sadece geleneksel sistemin bozulduğunu görmekten ileri gelen fikirlerin eseri olduğu için, bu tedbirler hep iyeleri eski şekillerine çevirmek düşüncesi etrafında birleşiyordu. Onyedinci yüzyılda bozuluşun sebeplerini ve çarelerini araştıran yazarlar hep bu noktada birleşirler.

Fakat bu görüşe dayanarak onyedinci yüzyılda yapılan teşebbüslerin hiçbiri başarılı olamadı. Sistemin temelleri olan müesseselerin eski hâline gelmediği görüldü. Bu görüşe uyan Murat IV ün kanlı terör rejimi bile para etmedi. Eski sistemi geri getirmek şöyle dursun, ona zarf gelişmeler durmadan devam etti. Bunların en önemlisi Osmanlı toprak rejimi yerine derebeyleşmeye doğru bir akımın başlaması, o zaman reaya denen köylü

nün feodal bir rejim altına girmeye başlaması, tarımsal üretimin düşmesi, şehirlerde sanayi daralması ile zanaat erbabı ve köylüden müteşekkil halk çoğunluğunun yoksulluğa düşmesi, devlet maliyesinin çökmesi, devlet idaresinin bozulması, Türk ekonomisinin dış ticaret muvazenesizliğinden ötürü şiddetli bir enflasyona düşmesi, ekonominin hemen her sektöründe sermaye birikiminin belirli bir hızla artmaması, tersine bu ekonominin genel dengesinin daima aleyhte, aşağıya doğru kendini tüketme yoluna dönmüş olması idi.

Bu genel gidiş kendini isyanlarla, ihtilallerle, eşkıyahlarla, kötü mali tedbirlerle, zararlı ticaret ve para siyasetleriyle gösteriyor ve bunların hepsi Türkiye'nin ekonomik anlamda gerileyen bir memleket hâline gelmesiyle sonuçlanıyordu.

Eskiye dönüşün imkânsızlığı

Bu gidişin hemen durduracak tedbir tedbirlerin alınması bazı iç şartlarda reformlar yapmak, Türkiye ile Avrupa arasındaki ticari ve siyasi münasebetlere yeni bir yön vermek, imparatorluğun dayandığı din ve gazı zihniyeti yerine merkantilizm ekonomik zihniyete uymak lazımdır. Burada inceleyemeyeceğimiz nedenlerle bunların yapılması mümkün olmadı. Biraz önce dediğimiz gibi, reform fikri ancak zorla geriye döndürmek anlamına geliyordu. Batı ile münasebetler hâlâ fetih ve savaş münasebeti şeklinde görülmüyordu. Üçüncüün mümkün olmamasında da hâlâ bugün bile elde edemediğimiz bir özelliğin onların zamanında da bulunmadığını hatırlamak yeterli, kafalarımızda ekonomik zihniyetin yokluğudur. Ortaçağ Hristiyan Avrupa'sında olduğu gibi İslam ve Osmanlı orttaçağında da ekonomik zihniyet «merduts» birgeydi. Kafalara hâkim olan din ve gazı idi. Devlet idaresine hâkim olanlar din adamları ile gazı adamları idi; yani ekonomik sınıflar köylü, işçi, tüccar, esnaf) değildi. Ortaçağ düşünüşünde

böyle bir görüş yoktur. Devlet idare edenlerin böyle sınıflardan gelme kimseler olmaması ideal olan bir şeydi. Hem Hristiyanlık hem İslam dünyasında devletin başında Tanrının gölgesi veya vekili bulunur; sınıflardan işmiş edilmiş sivil askerler ve din adamları tarafından «esnaf» yani o zamanki anlayışla toplumsal sınıflar (reaya, zanaat ve ticaret erbabı) idare edilirdi. Bu sınıflar bir takım mertebelenmiş takabalarla her birinin yeri dünya düzeninde belli ve değişmezdi. Değişme daima bozulma alameti idi. Batı Avrupada meydana gelen devrimlerle toplumsal sınıflar belirlenince, kuvvetlenince, hürriyet kazanınca devlet yeni ekonomi yönleri doğru yöneten idareler kurulmaya başlandı. O zaman böyle bir zihniyetle devlet idare etmek, bugünkü komünistlerin usulleri kadar korkunç ve aykırı sayılırdı. Ama bu zihniyet ve onun yarattığı olan idareler Avrupada kısa zamanda birkaç yerlerde yerleşti. O kadar çabuk yerleşti ki, Batıda merkantilizm devletlerin devri olan onyedinci yüzyılda Türklerle ill. defa olarak yakından temas gelen Batı Avrupalılar (bilhassa Fransızlar ve İngilizler) şarklı kafasının başka türlü işlediğini hükmediyorlar; bizinkiler de Batıların ticaret hürsüm altında yatan merkantilizm ekonomi siyasetini bilmedikleri için onu «kâfir» kafasının işi sanırlardı.

Eski devre dönmeyen artık imkân olmadığı, aksine memleketin hem ekonomi hem siyaset bakımından çökme veya dağılma haline geçtiği anlaşıldığı şartlarda yani on sekizinci yüzyılın başında yeni bir fikir zar zor, belli-belirsiz doğmaya başladı: Avrupa dünyasında yeni bir uygarlığın doğmakta olduğu söylenebilir; buna uymak gerektiği, yapılacak islahatın yani reformların buna uyması zorunluluğu kabul ediliyordu.

Böyle bir fikir belli-belirsiz doğmuş olmakla beraber, kabul edilmesi ve uygulanması kolay olmadı. O zaman adamlarının bunu kavramada ve uygulamada gösterdikleri sallanmaları, uygu-

Murat IV.

Terörle tarih durdurulamaz

Selim III.

Mahmut II.

Değişmek lâzım, ama nasıl...

...maya kalkınca da istedikleri hatırları bugün mazur görmemek elden gelmiyor. Her iki yüzyıldan fazla zaman geçtiği halde bugün bile devlet adamları hâlâ bu fikrin yani modern toplum ve ekonomi düzenine geçişin tarihsel bir zorunluk olduğunu bütün ayrıntılarıyla ve sonuçlarını açıkça kavramış değillerdir. Bu fikrin hiç değilse iç yapıda gerektirdiği başlıca reformların yani o zamanki devletle islahatın ne olduğu, bunlara nereden başlayacağı işinde bir karara varmak için tam yüz yıl geçti. Çünkü modern

daha batıya doğru deniz aşırı bir kıtaya yani Amerika kıtasına, diğer taraftan da Avrupalıların doğusuna ve Türkiye'nin tepeyanında bulunan Rusyaya yayılmağa başlamıştı. Batı uygarlığının bir yandan Amerikaya, öte yandan Doğu Avrupaya ve Rusyaya doğru genişlemesi Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü zaruri bir hâle getirecekti; çünkü bu imparatorluk hâlâ ortaçağ uygarlığı içinde ve yeni uygarlığın burnunun dibinde bulunuyordu. Lâle devrinin sultânı siyaseti imparatorluk zihniyetinde bir değişme olduğunu

Hazırlıksız olarak ve dış baskıların altında girilen reform hareketleri, halk kütlelerinin durumunu iyileştireceğine kötüleştirmiştir. Bu yüzden de halk kütleleri arasında devrim veya reform teşebbüslerine karşı güvensizlik, hatta nefret uyanmıştır. Bu durum bir çok hallerde irtica hareketlerine, hatta geri tepici ayaklanmalara yol açmış, bu da gericilerin köklerini biraz daha derinlere salmalarına yaramıştır. Yani Türk evrimi, kuşaktan kuşağa kangallaşan bir fâsit dâire icine airmistir

uygarlık yönünde değişme zorunluğu fikri doğduğu halde, onsekizinci yüzyılda da hâlâ eski müesseselere dönme fikri kaharında yaşıyordu. Ancak ondokuzuncu yüzyıla ilk çeyreği geçtikten sonradır ki, devrimsel hareketlerle bazı eski müesseseler bırakılıp yeni müesseseler konması usulü başladı. Yukarıda sözünü ettiğimiz imparatorluk zihniyetinden dolayı devlet adamları daha ziyade harplerdeki yenilgileri önleme işine gözlerini çevirmişlerdi.

Yeniliğin

anlaşılmasında...

Fakat Türkiye'nin asıl meselesi harplerde yenilmek meselesi değildi. Askeri veya siyasî yenilgi gibi şeyler nedenler olmaktan çok bir takım nedenlerin sonuçlarıdır. Avrupada yeni bir uygarlık doğmuştu. Bu uygarlık yeni ekonomik ve teknolojik temellere dayanıyordu. Batı Avrupa ortaçağ uygarlığından bir yenisine geçiyordu. Türkiye'de bunun sezilmeye başladığı Lâle Devrinde bu uygarlık Batı Avrupa çevresini aşmağa, bir taraftan

belgesi olmakla beraber kısa sürdü. Yeni uygarlığın baskısına karşı askerî savunma düşüncesi üstün geldi ve hep askerîlik müessesesinde islahat yapmak üzerinde duruldu. Bununla beraber, zaman zaman bazı devlet adamlarının asıl davayı sezmiş olduğunu gösteren belgeler var. Bu adamların askerî islahat yapmak yanında daha önemli olan başka bir işin ele alınması gerektiğini kavradığını görürüz. Selim III zamanında, hattâ ondan daha önce, Türkiye'nin çöküşünün asıl nedeni olan ekonomik olduğu anlaşılıyordu. Ama buna karşı tutulacak ekonomik siyasetin yürütülmesini köstekleyen veya yürütüldüğü takdirde onu yanlış ve zararlı yönlere çeviren etkenler vardı. Bunların onyedinci yüzyıla mahsus olanlarını zikretmiştik. Onsekizinci yüzyılda bunlar hem kuvvetlendi hem yeni şekiller almağa başladılar. Geriye dönme, ekonomik dış siyaset yerine harplere girişme, reformları temel müesseselerde uygulama yapma yerine tepeden inme devlet tedbirleri şeklinde inleme bu yüzyılda daha da keskinleşti.

Japonyadan önce başladık, ama...

Bir siyasî toplumda değişme, o toplumun ekonomik hayatında önemli yer alan sınıfların ve genel olarak halk yığınlarının istemesi, itmesi ve yürütmesi hâline gelmedikçe o değişme toplumu da bu iyeye değil belki daha kötüye götürür. Değişmeyi zoraki, israfçı ve sathi bir şekle sokar. Türk tarihinde modern reform fikrinin doğuşu zamanından itibaren Türkiye'de durum böyle olmuştur. Bugünkü gelişmemiş memleketlerin gelişme tipi de bu tiptendir. Bu durum, gelişme ve kalkınma meselelerini daha da nazik bir iş haline sokar.

Türkiye'nin kalkınma davasının çözümlenmesinin, gelişmesi başta tipten olmasın bugünün ilerlemiş Batı memleketlerinin ölçü ve usullerini kopya etmekle mümkün olamayışının sebebi de budur.

Türkiyede yeni bir ekonomik güdümlün temsilcisi olan yeni bir toplumsal sınıf doğmadığını düşünürsek, yukarıda sözünü ettiğimiz devrimin ekonomik değişme olduğu fikrini az çok kavramış olanların neden başvurdukları tedbirlerde yanıldıklarını anlamak kolaylaşır.

Yeni ekonomik zihniyeti doğru olarak kavramalarına tarihe imkân olmayan devlet adamlarının düştüğü başlıca hatâ toplumun ekonomik mekanizmalarını yeni yola sokmadan bazı tedbirlerin hükümet emirleri ile gerçekleştirilerek yapıldığını sanmaları idi. Yeni uygarlığa uyacak islahatı toplum yapısı değişmeden güdülebilecek bir idare ve tedbir işi sanıyorlardı. On yedinci yüzyılda Osmanlı toprak rejimi (tamamıyla çökmüş, tarımsal üretim düşmüş, dış ticaret tamamıyla Batı deniz ticaret şirketlerinin tekeli altına girmiş, ticaret muvazenesinin aleyhe dönüşü yüzünden memleket artık kesin olarak ham madde sağlama alanı hâline gelmiş, bu yüzden zaten onaltıncı yüzyıl sonu dünya fiyat devriminden ve yaratıldığı mali buhrandan sonra satılmış olan Türk malıyesi altın ve gümüş varlığını oluk gibi dışarıya aktırmağa başlamış, bütün bunların tesiri ile devlet, esnaf ve köylü ekonomik anlamda büyük darbe almıştı. Öyle iken ekonomik reform üzerine şümulü hiç bir fikir doğmamıştır. Tarih kaynaklarında sadece akla gelen bazı tedbirlerden başka bir şey rastlanmaz. Mustafa III zamanında olduğu gibi bazı sıkı tedbirlerle malîyenin düzeltilmiş oluyordu, ama gene zaman olduğu gibi Rusyaya girişilen uzun bir harp her şeyi silip süpürür, men

teket ve hazine eskisinden harap hâle gelirdi. Selim III zamanında ilk defa olarak görülen «sahsi teşebbüs» yolu ile ekonomik kalkınma tedbirleri de başka sebeplerle iflâs etti. Mahmut II zamanında yapılan reformlardan sonra ancak 1840 yıllarında devlet eli ile bir ekonomik kalkınma siyaseti düşünüldü. Gerek tarım, gerek endüstri alanında devlet eli ile teşebbüslere geçildi. Fakat, ileride konuşacağımız nedenler yüzünden, her iki alandaki teşebbüsler de Türk toplumunda ve ekonomisinde temelli bir değişim yapmadan iflâs etti. Bu iflâs Türk ekonomisine çok pahalıya mal oldu. Özel ve kamu teşebbüsleri ile modern ekonomiye katılma çabalarının birinci «roundu» zaman kaybedildi.

Demek ki eski müesseseleri islah etme, Batı'da başlayan yeni ekonomik ve teknolojik devrimi benimseme ve taklit etme hareketi şimdi sözü getireceğimiz bir takım köstekleyici etkenlerin tesirinde kurtulamıyordu. Bu köstekleyici engeller olmasaydı daha başlangıçtan bir çok Batı dışı uluslardan önce bu hareketi başlatmış olan Türkiye'de başarılı doğru adımlar atılabilirdi. Yani başarısızlıklar, bunları gören o zamanki Batılıların sandığı gibi Türkün doğasal ekonomik kabiliyetsizliğinden değildi. Türkiye'den çok sonra aynı yola düşen meselâ Japonya gibi Asya'da bir ulus modern ekonomiyi benimseyip uygulamanın mümkün olduğunu göstermiştir.

Başarısızlıkların Üç nedeni

Türkiyede güdümlük istenen gelişmeyi çelmeleyen başka üç olay boyuna işin içine karıştı ve yukarıda söylediğimiz başarısızlıkları sonuçlandırdı. Bu üç olay bugüne kadar peşimizi bırakmamıştır; zamanımızda da gene onlarla karşılaşırız; ve biz asıl ilgilendiren de budur. Onun için bunların neler olduğu üzerine biraz çözülmeye gerek.

Bunların birincisi, memleket içinde gerici kuvvetlerin değişmeye karşı savaşıdır. Bu gerici kuvvetler çok kere ilerici kuvvetlerden üstün gelmiştir. İleride tartışacağımız nedenlerle, ilerici kuvvetler köksüz, gerici kuvvetler ise toplumun dibine kadar kök salmış durumdadır. Bu kökler, ileride göreceğimiz gibi, hâlâ tamamiyle sökülmemiştir; bazıları hâlâ yerinde duruyor. İkincisi, Batı'dan alınan fikirlerle kendini islah etme işine giriştiği zamanlar Türkiye'nin kendini Batı dünyasında olup giden çekimlerin içinde bulması, bunlardan kaçınmağa onlara ulaşmağa için Batı devletlerinin politik ve ekonomik peyki hâline gelmesi ve hiçbir programı sürekli olarak uygulama mamasıdır. Üçüncüsü, reform teşebbüslerine bu çekimlerin Türkiye'ye yönelmiş olduğu zamanlarda hazırlıksız olarak kalkışılması yüzünden dış baskıların karışması ile yapılan işlerin halk kütlesinin durumunu iyileştireceğine kötüleştirmesidir. Bu yüzden de halk kütleleri arasında devrim veya reform teşebbüslerine karşı güvensizlik hattâ nefret yaratılmıştır. Bu durum, birçok hallerde irtica hareketlerine, hattâ geri-tepici ayaklanmalara yol açmış; bu da gericilerin köklerini biraz daha derinlere salmalarına yaramıştır. Yani Türk evrimi kuşaktan kuşağa kangallaşan bir «fasit dâire» icine girmiştir.

Daha başka bir deyimle, (a) Osmanlı İmparatorluğunun iç yapısından, (b) modernleşme hareketine giriştiği zamanların dünya politikasındaki şartlarından, (c) islahat veya reform işini yürüteceklerin yetersizliklerinden ileri gelen üç olay yani gericilik, emperyalizm ve ekonomik yoksullaşma Türk toplumsal değişimini ve evrimini daima baltalamış, onun ileride doğru gelişme olmak yerine bir çökme ve devamlı gerileme olmasına sebep olmuştur. İleride doğru değişmeyi engelleyen, bu yolda yapılmış çabaları faydalı olmak yerine tesirsiz ve hattâ bazan zararlı şekle sokan bu etkenleri, bugünün reform meselelerini daha iyi kavramak için, tarih açısından biraz daha yakından tanımağa çalışacağız. Çünkü bu engellerin içi de hâlâ ortada kalkmamıştır.

Gelecek yaz
Gericilik ve Batılı
efendilerimiz...

GÜNEY KORE

Askerler,
parti
kuruyor

İhtilâlcî generalin ardında duran Güney Korenin kudretli albayı Kim Chong Pil, başında bulunduğu Milli Emniyet Teşkilâtından ayrıldı. Şimdi bir siyasi parti kuracak ve seçimlere katılacak.

Türkiyedeki ihtilâl gelişmeleri ile birçok benzerlikler gösteren, zaman zaman öde zaman zaman da geride kalan Güney Kore ihtilâl hareketi şimdi askeri idareden sivil idareye geçerken Türkiyedeki ihtilâlcilerin tutumlarına benzeme yeni bir taktikle hareket ediyorlar.

Syngman Rhee'nin iktidardan uzaklaştırılmasının, bir kısmı politikacıların idam edilmesinin, bir kısmının siyasi hayata girmelerinin önlenmesinin, muhalefetteki partinin iktidarı almasının Güney Kore'nin bozuk bünyesi içerisinde «hiçbir şeyi değiştirmedikçe» gerekcek yeni bir darbe ile iktidara bir kere daha el koyan ve bünye bozukluklarını yok etmek ve gereken reformları gerçekleştirmek için «bir süre» iktidarda kalacakları ilân eden askerler şimdi vadettikleri serbest seçimlerle, iktidarı sivilere devretmeğe hazırlanıyorlar.

Geçen yılın sonunda askeri junta, siyasi faaliyeti yasaklayan kanunu yürürlükten kaldırdı. Yeni bir kanun ile siyasi partilerin faaliyetlerini tesbit etti. Bir an önce eski bozuklukların tekrar bulunmasını önlemek için, temel prensipler kondu, diğer yandan da küçük partilerin parlamento içerisinde hükümet teşkilini güçlendirici rol oynamalarını önlemek maksadıyla 120 seçim bölgesinden 40'ında tüm teşkilatları olmayan siyasi partilerin seçime katılmaları yasaklandı. Siyasi hayata 6 yıl müddetle girme leri yasaklanmış 3.033 politikacıdan 171'i affedildi. O günden bu yana eski cumhurbaşkanlarından Yun Posun eski fakat şerefli muhafaza edebilmis politikacılar ile birlikte «ana muhalefet partisi» teşkil için faaliyete geçtiler. Yun Posun, askeri Junta 1961 Mayısındaki darbe yeni bir darbe ile ele aldıkları zaman Cumhurbaşkanı idi. Geçen sene mart ayında kendisi, politikacılar karşı alınan sert tedbirleri tasvip etmediğinden istifade ederek bir köşeye çekilmişti.

Geçen ay içerisinde halkın büyük çoğunluğunun tam tasvibine mazhar olan yeni Güney Kore Anayasasında parlamento başı denemek bir istişari organ durumunda kalıyor. Yetkililerin çoğu halk oyu ile doğrudan seçilen başkana veriliyor. Seçimlerde bu mevkin âdeti rekipsiz aday general Park, junta başkanı. Park da yakında siyasi parti kurmak için görevinden istifa eden albay Kim Chong Pil gibi askerlikten ayrılacak. Onun kurduğu siyasi partinin başkanlığına getirilecek.

İktidarı ele aldıkları gün bin politikacıyı hapse koyan junta, o günden bugüne memleketin ticaretinin yüzde 70'ine hakim olan karaborsayı, kaçakçılığı yok etmiş, ihracat rekor bir seviyeye ulaşmış, son yıl içerisinde yüzde 35 artmış, 55 milyon dolarlık gelir sağlanmış, bütçe tasarruf bonolarını aksatmayan bir düzen içerisinde tatbik edip büyük gelirler sağlayan yatırımlar yapmışlar, 2,5 milyar dolarlık 5 yıllık kalkınma planı hazırlanmış, Güney Koredeki Amerikan askerlerinin tatillerini Japonyada geçirip para larını orada harcamalarını önlemek için özel eğlence tesisleri yaptırılmış, işsizlik yüksek, iş sahası dar olduğundan fuhuşu son derece sert tedbir ve cezalarla kayıtlı olan düzen yumuşatılmış, bunların yanında ülkenin kalkınmasını sınırlayan ve işsizlik ad dedilerek yitirilen eğlenceleri, tebrük

A.P. AJANSI BİLDİRİYOR:

Hür Afrika'da bütün ümitler Sosyalizme bağlanmıştır

Bağımsız Afrika'nın büyük dini sosyalizmdir. Bura sil şu tarifi yaptır: «Senag'de bir da hemen herkes, şu toplumsalcuk duygusu vardır, Afrika sosyalizmi budur.»

Dakar'da özel bir Amerikan petrol kampanyasında çalışan bir Gineci ise «Afrika sosyalizmi, bütün halkların ve ırkların kardeşliği demektir. Bunun sanayileri millileştirmekle ilgisi yoktur.» dedi.

Ne şekilde tarif edilirse edil sin, Afrika ülkelerinin çoğunda sosyalizm, esas olarak şu modelle uyuyor: Tarım topraklarının çoğunu elinde tutan hükümetler, millileştirmek için pek az şeyi sahiptirler. Fakat sanayileşme yolunda devlet müdahalesini ve kulavuzluğunu zaruri saymaktadırlar. Aynı zamanda, yabancı sermaye desteği olmadıkça, sanayileşme hareketini başlatamazlar.

Bir dünya görüşü olarak sosyalizmi hayati soyan Afrikalılar, komünizme sempati duymazlar. Afrikalılar komünizmi, soğuk harpte, taraflardan birine sığınma veya başka yabancı bir ideolojide görmektedirler. Son yıllarda Sovyetlerin Gineye yaptıkları yardımları yetersizliği de komünizmin cazibesini azaltmıştır...

Özü kalır

Bağımsız Afrika'da Batı'da demokratik sistem, hiç bir zaman demokratik olmadı. Nihal kudret ve sorumluluk, daima sömürgeci devletin elinde kaldı. Bu yüzden, Afrika bugün, Batı'da demokratik sistem, gelecekte de demokratik olmayacaktır. Eger demokrasi gelecekte, bu, Afrikaya has özel bir demokrasi olacaktır. Ve bu demokrasinin gelişti, Afrika liderlerinin kökünü muhafaza edebilecekleri güne kadar geri kalabilir.

**Toplumsalcuk
duygusu**
Afrika sosyalizmi nedir Da

karlıları iptal edilmiş...

İşte Güney Kore'deki ihtilâlciler iktidarı ele aldıklarından iki sene sonra «çürümüş» politikacıların tehditlerini ve tehlikelerini önleyecek tedbirleri almış olduklarına inanarak, bu ortam içerisinde de yeni seçimlere gidiyorlar. Bu kadarı, Koreye yeni bir yön veremeye yetecek mi? Sanmıyoruz. Zira, alınan tedbirler, satıhta kalıyor ve tepeden inme bir hüviyet taşıyor. Kitlelerin az çok uyandırdığı Yırtıncı Yüzyılda ise, tepeden inme tedbirlerle, köklü değişiklikler yapmak mümkün değil.

MEKSİKA

Çiftçiler, Amerikalılara ait toprakları ele geçirmek için teşkilatlanıyorlar...

İkinci Dünya Savaşından önce başlayan ve bir tür hü gerçek hedefine ulaşmayan toprak dağıtımındaki aksaklıkları protesto etmek ve bu yolda mücadele etmek için Meksika'da yeni bir çiftçi teşekkülü kuruldu.

Meksika'nın eski başkanlarından general Lazaro Cardenas «Birleşik Amerika'ya ve Meksika'nın

iyi işlemeyen idaresine» karşı olduklarını ilân eden yeni teşkilâtın ilk toplantısında bir konuşma yaparak başkanı dilerken, Meksika'da ki «ağır» mülkiyetini de göder önüne serdi.

Feodalizmin baskısından, henuz kurtulamamış olan bu ülkede toprakların çok büyük kısmı yabancı ellerinde. 30 milyonluk Meksika'da 3 milyon topraksız çiftçi var. 107 milyon İngiliz dönmülük arazi sadece 9.000 kişinin elinde. Bunun ise ancak 30 milyonluk kısmı ekilip biçiliyor. 1937 senesinde general Lazaro Cardenas başkanlıkta başlayan toprak dağıtımında topraksız çiftçilerin «campe sinos» sayılan bugünkünden çok daha azı Arabadan geçen yıllarda bu sayıları azaltılmayıp çoğaltılması memnuniyetsizliklerin haklılığını gösteriyor.

Topraksız çiftçilerin kurdukları yeni teşkilât solcu ve Amerikan aleyhtarı. Çünkü Meksika'nın en verimli topraklarından büyük kısmı Amerikalı zenginlerin elinde. Onlar tarafından işletiliyor. Bu hal gittikçe genişleyen muhalefete ve zor yolu ile arazi ele geçirmelerin çoğalmasına sebep oluyor. Kuzey Meksika'da son günlerde 500 den fazla toprak sahibi yabancı elinden arazileri zorla mahalli çiftçiler tarafından alındı. Bu çevredeki devlet kuvvetleri ne ya

söylüyorlar. Bu, kimseler, siyasi muhalefetin mevcut bulunmamasını şöyle izah ediyorlar:

1 — Tek parti devletlerinde dahi, partiler belli bir görüşü yaymaya ufuk bir grup tarafından idare edilen monolitik teşekküller değillerdir. Aksine, bunlar koalisyen partileridir. Bağımsızlıktan önce birbirleriyle mücadele eden gruplar, tek bir partide toplanmıştır.

2 — Afrika ülkeleri, memleket için çalışmak yerine, tenkitle vakit geçirecek çok sayıda bilgili insana sahip değildir.

3 — Kabilelerden bir millet yapılabilmek için, tek bir milli parti lüzumudur. Birlik olma yanca partiler, memleketi bölerek, kabile ve bölge partileri haline gelme temayülündedirler.

4 — Memleketi sömürgecilikten çıkarıp, bağımsızlığa kavuşturan parti o kadar büyük bir ezime sahiptir ki, onun karşısına da hiç bir parti barınamaz. O partiye muhalefet etmeyi, Afrikalıların çoğu, vatanperverane bir davranış saymazlar.

5 — Tek parti demokrasisi kaldırmaz. Halk partisi içinde de demokrasiye sahiptir. Parti liderleri, halk danışmadan iş yapmazlar. Bu, köhile Afrikasından miras kalan bir gelenektir.

Kabahat sömürgecilikte

Afrikanın hiç bir yerinde, Küba, Haiti ve Dominik Cumhuriyeti gibi bir polis devletine rastlanmaz. Bununla beraber, gerçek çekil, gerek muhteva hükümetten, demokrasi Afrikada kuvvetli değildir. Sömürgecilik de bu durumun suçlusudur.

Zora sömürge sistemi, hiç bir zaman demokratik olmadı. Nihal kudret ve sorumluluk, daima sömürgeci devletin elinde kaldı. Bu yüzden, Afrika bugün, Batı'da demokratik sistem, gelecekte de demokratik olmayacaktır. Eger demokrasi gelecekte, bu, Afrikaya has özel bir demokrasi olacaktır. Ve bu demokrasinin gelişti, Afrika liderlerinin kökünü muhafaza edebilecekleri güne kadar geri kalabilir.

pacıklarını gırtlamışlar. Harekete geçip toprakları çiftçileri yabancıları ait araziden çıkarmak için, merkezden emir bekliyorlar.

Meksika da sınırlı içerisinde bulunan ülkelerden biri. İktisaden geri kalmışlığına rağmen, içerisinde, gericiyle ilericiyle çekişme var. Cozayir Kurtuluş hareketini düzenleyen Milli Kurtuluş Cephesi benzeri bir teşkilât — Milli Kurtuluş Hareketi — siyasi faaliyet gös

Peru'yu yöneten cuntanın başları
Geç kalan reform müadileri

Sinema Ağaları

Bülent HABORA

Mesele, kömür veya çelik istisali gibi, ekonomik açıdan ele alınırsa, Türk Sinemasının son yıllarda çok büyük bir gelişme gösterdiği muhakkak... Türk kapitalizminin en önemli kollarından biri de sinema endüstrisi. Yalnız bu tesirli kütle sanatı, kendinden beklenen görevleri yerine getirebiliyor mu, atıremiyorsa neden? Sinemada devletçilik bir çözüm yolu olabilir mi? Bülent HABORA'nın yazısını, bu meselede tartışmalara yol açmak ümidiyle yayınlıyoruz. YÖN, Sinema çevrelerinin konuyla ilgili görüşlerini sevinçle yayınlıyacaktır.

Türkân Şoray — Ayhan Işık
Ağaların İstedığı

Üzerlerinde mavi rezaletten okulu elbiseleri bulunan iki kız öğrenci, bir gazeteci çocuk, elli kurşun çikolata satan bir adam, elinde paketlerle, kürklü bir kadın, Beyoğlunda yerli film oynatan bir sinemanın afişlerine bakıyordu. Apayrı tabakalardan, apayrı tavaklardan beş kişiydiler. Bu üç kişilik ufak topluluk, az sonra dağıldı. İki öğrenci kız ve bir gazeteci çocuk, gışın öfesinde ki kuyruğa girdi. Diğer ikisi ise, aynı yönere doğru yürümeye basıldı.

Şu «sinema» diye adlandırıldığı yeri çoğunuz, hattâ hepimiz sevmekteyiz. İçine kapanık Türk yemin en ucuz iki eğlencesinden birisi olduğundan belki de. Türkiye'de kişi, yalnızca sinemada film seyretirken, ya da ilkinin sorunlarının üzerinde nasıl durulduğunu gazetelerde okurken, eğlenebiliyor.

Günümüzde «çiklet» menekket sorunlarını bir kenara bırakıp ilkin eğlenceye dönelim. Düşünüldü dışarıda ve âpa âpa katı vağıyor dur, ya da sakır şakır yağmur acı bir biraz olsun günlük, haftalık, aylık, yıllık kavuşularından kurulumaya çalışıyoruz. İki saat için de neler görmüyoruz ki...

Türkiyede vasyanların çoğunun yağama şartları açıkça belli. Bu insanların sinemadan başka gidecekleri tek bir eğlence yeri yok. Zorunludur sinemaya gitmeye. Hattâ zaman zaman, bu bir «lüks» olarak karşılarına çıkmak tadır. İki saatlik olsun, derterin den, sıkıntılarından kurtulmayı düşünüyorlar. Zorunlu olarak gittikleri bu yerden çıkarken sövüyorlar. Sinemaya giden sövmekte haklıdır. Çünkü kendisi ve kendisi gibi herkes aptal yemse konmuştur. Birtakım adamlar, ceplerinden paralarını rahat rahat almışlardır. Ondan sonra da sine bu adamlar, görüşlerini kabarttıktan «çiklet» lerini çiğnemislerdir.

Türk sinemasının yıkıcıları

Ülkemizde o kadar çok ağa var ki, kişi bu «sinema ağaları» na da alışıyor. Onlara sövmesine rağmen, vadırğamıyor ve yadırğamadığı gibi de hâlâ içinde yaşıyor.

Türkiyemizde şu sıralarda isteği gibi çalışan dört cins sinema ağası var: Bunları sırasıyla bir kere yazalım:

İşletmeciler arasındaki ağalar, Şirket sahipleri arasındaki ağalar,

Film elemanları arasındaki ağalar,

Basında, sinemayla uğraşanların arasındaki ağalar...

Bu dört cins ağa, Türk sinemasında her geçen gün, daha büyü-

mekte ve daha azgın bir duruma gelmektedir. Türk sinemasına zararlı olduklarına kendi kendilerini inandırmaya çalışıyor, ama bir türlü inandırılmıyor bu ağalar, ne yazık ki hiçbir şey yapamıyorlar zarardan başka. Zaten adı üzerinde olan bu kişilerden herhangi birsey de beklemeliyiz ya.

Türk sinemasında birkaç yıl

Su son birkaç yılını düşününcecek olursak, Türk sinemasının ne durumda olduğunu kolayca anlatabiliriz. «Furya» herşeyi apaçık gösteriyor. Tabii bu dış görünüş. Bir de bunun içi var. Birtakım adamlar var ki, başka birtakım adamlara karşı durumdalar. Ülkemizdeki ilerici — gerici savaşına benziyor bu. Burada da durum aynı, değişen birşey yok. Üstelik bu savacıların ne yaptıkları belli değil. Türk sinemasının gericileri, fikir olmadan çarpışıyorlar, ilerici leri ise bu fikirsizlere ancak «a» dillerini, ya da çevrelerini kurta rabilmek amacıyla karşı koyuyorlar. Bir fazla adım atmaktan âcizler. Nasıl atınsalar, ekmeğe paralarını bu alana bağlamışlar. Biraz daha çalışsalar, gayret etseler, kendilerinin korunmasını bile Allah bırakacaklar.

Türk sinemasının son iki yıl, hep bu savaşların birbirleriyle boşboşuna çarpışmalarıyla geçti. Ama bu savaşlarda her zaman gericiler galip geldi. Ve ilerici sınıflar da bu baskı altında ezildiler.

Bazı kişiler, zaman zaman çıkış

yapmayı denediler. Ama baktılar ki bu iş böyle yürümüyor, onlar da cayverdiler. Neden? Türk sinemasının büyük lâf eden bu kişileri neden iş tatbikata gelince kaçıyorlardı? Ekmeğe parası... Bu iki kelime, onları susturmaya, «sırsık» damgası yemelerine yetiyordu, artıyordu bile.

Türk sineması... Rahatça söyliyebiliyoruz bu iki kelimeyi. Oysa ki dünya üzerinde hiçbir fonksiyonu olmayan birşey de belki bu «Türk sineması» kelimeleridir.

Susunlar, her zaman yenilirler. Bu, değişmeyen birşeydir. İlerici filmcilerimiz, gürtütcülere, boş işlerin adamlarına karşı susmaya, «Türk sineması» diye övünçbileceğimiz bir kavramın doğmasına sebep oluyor.

Türk sinemasında büyük adlar

«İlericiler korkak mı?» diye düşünür kişi. Bu durumda haklı da değil hani. Örnek olarak birkaç rejisör adı verelim ki bu kişiler vazirleriyle, konuşmalarıyla kendilerinin gerçekten birer değer olduklarını göstermişlerdir. Halit Refiğ, Metin Erksan, Atif Yılmaz, Memduh Ün, Osman F. Seden, Orhan Elmas... Bugün sinemamızın hâkim olan rejisörler arasında yukarıdaki isimler çoğunluğu kaplıyor. Ama bugüne değin bir iki kere ufak — tefek çıkışlar yapıp tıktan sonra susmak zorunda kaldılar. Örneğin, bir Memduh Ün... «Üç Arkadaş» ı yaratan bu rejisör, sonra tam anlamıyla meydan dan kaçtı. Bu kaçış, en sonunda

bir «Belah Torun» un doğmasına sebep oldu. Üstelik Memduh Ün'ün kendi şirketi de var. İstedikini yapabiliyordu. Sebep...? Örneğin Halit Refiğ... Çok değil, bundan bir iki yıl önce, gazete ve dergilerde iyi fikirlerle toplanmış ölüme çıkar ken film çevirmeye başlayınca, hiç de yazdıklarını yapmadı. Sebep...? «Yaşamam için böyle filmler yapmaya zorlanıyorum...» diyor, Halit Refiğ. Ya Atif Yılmaz? O da öyle. Kendisiyle konuşun, fikirlerini dergilerde okuyun ama filmlerini, özellikle son filmlerini seyretmeyin. Metin Erksan da aynı durumda. Zaman zaman öne atılan bu ünlü rejisörümüz, sak sık güçlüklerle karşılaşıyor ve yeniliyor. Bütün bu yenilgilerin, kaçmaların ve dolayısıyla «Rezalet» diye adlandıracağımız filmlerin çıkmasının tek bir sebebi vardı, o da sinemamızda birtakım ağaların yasa masıdır...

Ağaların babası işletmeciler

Türk sinemasında ağalık anlayışı, işletmecilerden başlıyor. Oysa

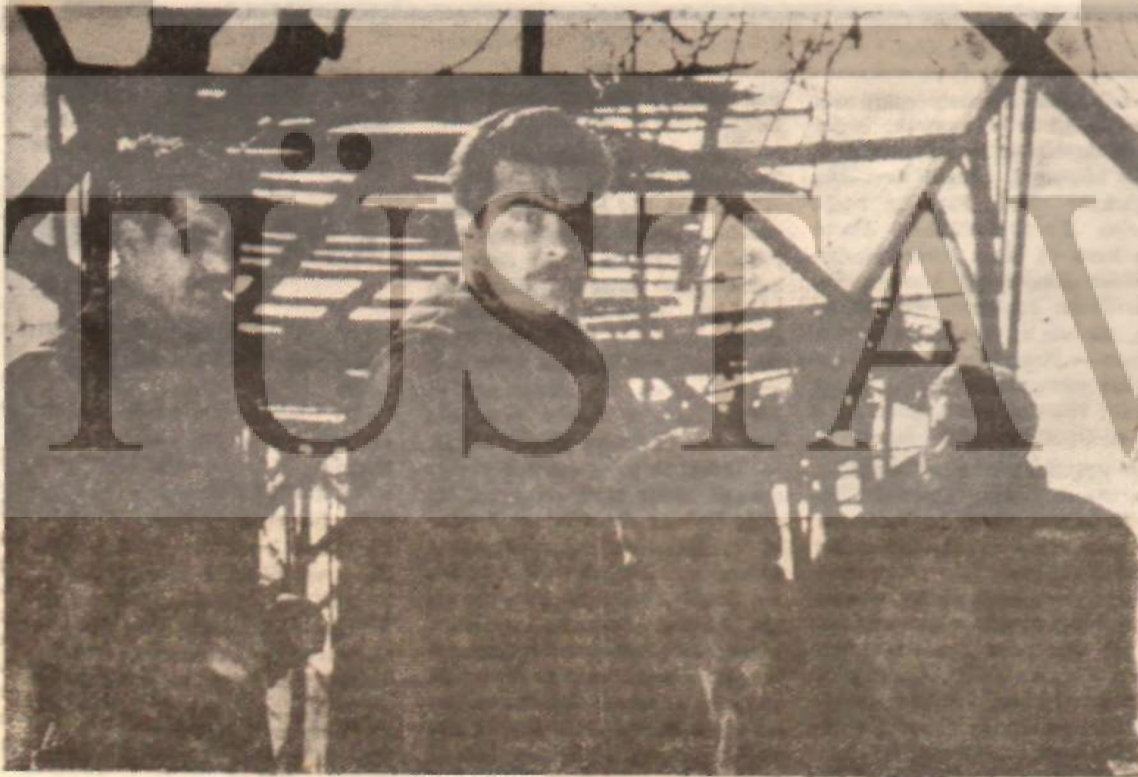
ki film adı verilen maddenin, sinema sahibinden önce geldiği on son yer işletmecilerdir. Bu adamların çoğunluğunun sinemamızı en güçlü bir şekilde etkileyenlerden biri olduğu açıkça bellidir. Bu kişiler, filmlerle toplum arasında yalnızca bir köprü olduğu halde, ayrıca kendilerine bir ödev daha bulmuşlardır. Ağaların babası köprünün iki başını tutmuştur. Onlara «day» diyen filmi rahatça piyasaya sürmektedir. Bu «day» deyip, daha filmi çekkinin den önce, hattâ senaryosu bile yazılmadan önce başlamaktadır.

Türk sinemasının bu büyük ağaları, sanki sinemacılar ve filmi çileri istismar, daha doğrusu kul lanmak için yaratılmışlardır. «Bir Allah'ın kulu çıkıp da, bu işe engel olmayı düşünmez.

Bazı işletmeciler ağalar, perde açılmadan, kuliste bütün güçleriyle çalışırlar. «Vallahi azizim» derler, «bak filmimin adını usturuplu koy. Sonra malum, bu yıl hep kome diler tutunuyor. Hem sen ekmeğe yersin, hem de biz. Senden bir iki şey istiyeceğim, çok ufak şeyler. Beni kırmaz da, bunları yaparsan, filmimin şu bölgedeki satışını üzerine alacağım.»

İşletmeci ağa, bir yandan sigarasını pifür pifür tütürüp, bunları söylerken, şirket sahibi (ki bunların da çoğu ağadır), daha şimdiden «day» deneye başlamıştır. Büyük ağanın konuşması bitmemiştir. Karşısındakine «day» dedirtmeye devam eder: «Vallahi dostum, severim seni, hatırım için bir iki şey daha lütfetmeni rica edeceğim. Film komedi olduğuna göre, pek adam ölmüyecek. Kötü adamların da para kazanması lâzım değil mi? Onları da oynat. Öztürk Serengil, Hüseyin Baradan ilk filminde komik oynasınlar Ahmet Tarık Tekçe ile Senih Orkan da ikinci filmde. Gelelim baş rollerdekilere... İlkinde Gülsel Arsoy ve Belgin Doruk olsun, öbüründe de Ayhan Işık ile Türkân Şoray... Rejisöre gelince, hadi onu da sen seç...» Artık sigara da bitmiştir, şirket sahibi de... İşletmeci önüne bir kâğıt koyar, birkaç şey karalar. Bu kâğıtta, içinde binler bulunan yüklüce bir miktar yazılıdır. Şirket sahibi yukarıdaki şartlara göre getireceği filmimin ilk avansını almıştır.

Ondan sonra gelin Türk filmi diye birşey bekleyin. Yukarıdaki kurallara göre de onun benzerlerini

«Gecelemin Üyesi»nden bir sahne
Ağalar böyle film istemiyor

uyumayanlar, hattâ diğer bazı şirket sahipleri ağaların sözlerini dinle miyenler, işlerini yapmayanlar ancak filmlerini büyük, çok büyük bir şans sayesinde büyük sinemalarda oynatabilirler...

Bunun içindir ki yıllar geçmesine rağmen hâlâ Batı dünyasında isim yapabilmiş bir sinemaya sahip değiliz. Sinemamızı bir çıkmaza, bir uçuruma doğru götüren, herkesi istismar eden bir takım sinema adamları, bunu önlemleridir.

iki numaralı ağalar

Siz perdede Göksel Arsoy'un Belgin Doruk'a nasıl ilâhî aşk ettiğini, Öztürk Serengil'in twistini ya da Türkan Şoray'ın bakışlarını seyrederken kulis çalışmalarını bütün gücüyle devam ettirmektedir. Bazı işletmecilerden

Ama bu ağaların yanında temiz olanları da vardır. Hattâ hattâ işletmecî ağaların baskısı altında ezilmeyenler de vardır. Onlar da bir yere kadar dayanıp yok olmakta, ya da ağaların babasının sözünü dinlemektedirler.

Bütün bu şirket sahiplerine (ağa olanlara da, olmayanlara da) yaptıkları filmlerin neye bu kadar anlamsız ve saçma olduklarını sorarsanız hemen size ekmeğe yedikleri toplumu, ya da daha kıyasıya altı - yedi milyonluk sinema seyircisini göstereceklerdir. «Efendim, halk böyle istiyor, ne yapalım?» deyiverceklerdir. Arada - sırada derdiklerini ağaların kaçırınlar da sanki kutsal bir şeye sövmüşler gibi hemen susurlar. Belki içlerinden tövbe de ediyorlardır.

Şirket sahiplerinin önünde ikinci bir engel daha vardır...

Fikret Hakan — Nurhan Nur
Şanslı film: «Yılanların Öcü»

sonra gelen iki numaralı ağalar yâni bazı şirket sahipleri bir takım planlar hazırlamaktadır. Artık onlar da işletmecî ağalardan öğrendiklerini kendi alanlarında tatbik etmeye başlarlar. En önce kendi sözlerini dinleyecek bir rejisör ararlar. Bu rejisör öyle bir adam olacaktır ki, her şeyden önce filmi çok kısa bir zamanda bitirebilmeli. Sonra çok az maaş talep yapmalı. En sonucusu da az para istemelidir. Tabii onlarca kaliteli rejisörler de zorunlu olarak çalışırlar onlarla. Çünkü «ekmek parası» diye bir sorun vardır.

Şirket sahibi olan bu ağaların bir kısmı her zaman Türk sinemasına yararlı olduklarını savunurlar. Hattâ arada - sırada genç kıymetler de lanse ederler! Tabii bu genç kıymetlerin çoğu kadındır.

Şirket sahibi ağalar zaman zaman çatışma halindedirler. Bu çatışma bir iç savaş olarak kendi aralarında, bir dış savaş olarak da kendileriyle işletmeciler ya da sinema sahipleri arasında geçer. İşte bu savaşların bir sonucu olarak İstanbul gazetesinde çıkan bir film ilânına sonuna yazılmıştır: «Bu film aynı zamanda Çarşakpaşık ve Kadıköy Opera sinemalarının da oynatılması için çok önce bu sinemaların programlarını yapan şahısla sözlü anlaşmaya varılmışken bilâhare başka filmciden her sinema için açıktan biner lira alarak anlaşmayı bozmuş ve sinemaları o filmciye vermiştir...» İşte bir ağalık savaşının acıklı sonucudur.

Sansür, ağaların hizmetinde

Hâlâ 19 Temmuz 1939 tarihinde kabul edilen bir tüzükle yürürlükte bulunan sansür müessesesini gözümüne getirin. Tam yirmi iki yıl altı ay öncesinin Türkiye'si ile 1962 - 1963 Türkiye'sini karşılaştırın. Sansür müessesesinin kalkmamasını isteyenler, bu düşüncelerini tüzükteki maddelere bağlıyorlar. Sansür olunca kötü niyet taşıyan filmler çevrilmemiş, oysaki sansür kalkınca da çevrilemez. Her şehrin en büyük mülki amiri ayda bir kişi olduğuna göre böyle kötü niyet taşıyan bir filmi görüştürme rahatça engel olur, oynatmaz. Sansür Kurulu ise maddelere dayanarak bir takım kararlara varıyor ve böylece belki de dünyanın en boş filmleri, en kötü filmleri ülkemizin her yanında oynatılıyor, hem de rahatça.

Dünya «samanlık romantizmi» ni arkadaş bırakalı yüz yıllar olduğu halde biz bu devri daha şimdilerde yaşıyoruz. Sonuç her geçen gün bizim aleyhimize oluyor. «Yılanların Öcü» nün nasıl güçlükle sansürden çıktığını herkes biliyor. Çevrilen her kaliteli film ya da yazılan her kaliteli senaryonun «Yılanların Öcü» gibi bir şans yok ki...

Sansür altı - yedi milyonluk Türk sinema seyircisinin istismar edilmesine rahatça göz yumuyor. Göz yumuyor» diyemez hiç kimse. Türkiye'nin en büyük, en kaliteli dergi ve gazetelerindeki Türk sinemasıyla ilgili yazıları okuyan-

YILDIZ, YILDIZ

Ayperi Akalan

Kent oyuncularının yeni oyunlarının adı: Mary. Mary.

Bir «hafif Amerikan komedi si.» Eğlendiriyor, güldürüyor insanı. Bir büyük, bir yaman oyuncu Yıldız Kenter. Böylesine kabak çekirdeği bir oyunda bile, gözyaşı döktürüyor. Müşfik Kenter de yaman oyuncu. Hele bir güçlüncü anımsı anlatma sahnesi var ki, oyunculuğuna şaşa kalıyor insan. Kâmuran Yüce ile Şükran Güngör de var. Dördü bir olmuşlar, bir şampiyon ekip rahathığı içinde, öylesine anlaşarak, bağdaşarak, üstelik sevecenlikle sürdürüp gidiyorlar oyunu.

Dahası ne demeyin. Oyunun bittiği yerde, gücenmişlikten de öte, bir öfke başlatacak içimde - hem bu kaçınca karışık Kent oyuncularına - . Önce o öfke ile Doğan Aksef'e yöneldim. O yundakı Bob. (Mary'nin eski kocası) yılda 18.000 dolar kazanan bir kitap yayıncısı. Amerikan üretiminin ve refah seviyesi şübheli ne derdeyse bir bunalmış düzlemine geldiği şunlardan belki: A. B. D. de yalnız ambalaj için yılda 25 milyar dolar harcıyor. Bir aile başına düşen yıllık ambalaj tutarı 500 dolar Ortalama, bir Amerikan ailesi yılda, tümüyle 60 ton malzemeyi kullanarak bir yarı atıyor.

Bu durumda, Doğan Aksef'in dekoru yani Bob'un Newyork'

taki apartman dairesi düpedüz akıl dışı.

Sonra oyuna yöneldim. Güldürüp dururken, birşey mi demek ister acaba yazar Jean Kear?. Acaba böylesine, başarılı «entel lektüel» kişilerin kendi öz sorunları karşısında bu kadar anlamsız, bu kadar beceriksiz olmaları ile alay mı eder? Yoksa derdi güçlü Mary'likle ilgilenip öğrenmemiz midir? Gereksiz bütün bunlar. Çünkü ortada; Mary, Mary yok. Oyundan sonra günlerce anılamak, alkışlanacak, üstünde durulacak, öfkelenilecek Yıldız, Yıldız var.

Yaşının, sanatının, gücünün en olgun çağında bu büyük aktörün bir Mary, Mary'yi nasıl denk bulur kendine? Müşfik Kenter fındık, fıstık gibi yediği Bob örneği kişilerden nasıl sızılmaz?

Ya Kâmuran Yüce, Şükran Güngör güzel, güçlü, boğuşula cak oyunları özlemiyorlar mı?

Biliyorum İonescu'da oynadılar. Gereksizli bence. Bu iki sanatçının ne denli virtüöz oldukları apaçık ortada. İonescu'nun oyunundan kanata ihtiyaçları olmasın gerekir. Üstelik «bir gerçek tiyatro, bir de işe oyunu «formülü» kandırmasın artık bu süz seyreçiydi. İonescu oyunu asıl bu formülün gereksizliği için kanat olmalı. Madem bu kadar tutunmuş. Kaldı ki ben, gerçek tiyatro, sanat için sanat.

Yıldız Kenter

salı tiyatromun da yanında değilim. Her tiyatrocudan önce, gerçek bir vatandas, gerçek bir yurtsever olmasını da bekliyorum...

Programda, ne zamandır sözü edilen «Sevan'ın iyi kişisi» görünürlerde yoktu. Çehov'un, «Marta» sı da gelip aynı sonuca dayanırsa, ne etmeli, nasıl ilkökümü bilmem.

Walt Disney'nin bir filmi için bir Fransız yazar, «böyle bir konuyu işlediği için, Walt Disney'yi önce asmalı, sonra da Akademi üyesi yapmalı» demişti de, o zamanlar böylesine bir öfkeye şaşakalmıştım. Bu gölge böyle bir yargıya tartışması hak vermek gerekecek.

Hem ben, kendince, Yıldız Kenter'in oyun gücünü duygulu yüreğini, Walt Disney'den üstün görüyorum.

Aman Yıldız, canım Yıldız, tutuşlarımızı kırma...

lar, yayınları takip edenler Türk filmlerinin ne kadar kötü, ne kadar bayağı olduklarını filmleri seyretmeden de anlayabilirler. O kadar aydın yazar yanlış düşünüyor da... Yalnız ilericî olanlar karşı değil Türk filmciliğine, Osmanlı anlayışını taşıyanlar da karşı. Hatırlatı - yedi milyonluk Türk filmi seyircisi de karşı. Ama o altı - yedi milyon ne kadar bayağı olur sa olsun Türk filmi seyretmek zorunluğunda. Sinema bir kişilerin tek ve en büyük eğlencesi. Ayda 200 - 300 lira kazanan bir kişi, hele bir de aile geçindirirse herbakde başka bir eğlence yerine gidemez.

Her şeyden önce bu sansür tüzüğüne düzeltilmesi gereklidir.

Bu gölge beş - altı yıl sonra sinema seyircimiz kalmayacak, buna eminiz. Evet gene sinemaya gidecek, parası olmayıp da başka yere gidemeyenler gidecek, ama bu gölge bir evine, morfine alışkanlık gibi olacak...

Birlik olmayan yerde hiç bir şey olmaz. Her fırsatta suçlu sansürün üstüne atması bilen filmcilerimiz, şirket sahibinden, senaristinden, rejisöründen tutun oyuncularına kadar filmcilerimizin çoğu, hattâ tamamı nedense birleşiyorlar. Birleşemeyenler de... Çünkü «ekmek parası» bir yerde «para hursu» na dönüşmüştür. Çünkü böyle bir durumu hazırlarlar o zaman kaliteli filmler çevirmek zorunda kalacaklar ve altı - yedi milyonluk Türk yarı filmmanlarını kaybedecekler. Bu duruma göre filmcilerimizi, hepimizin sansüre çatması da gereksiz oluyor. Var san böyle gitsin. 1963 19 Temmuzunda yirmi dört yaşına basacak olan sansür tüzüğüümüzün doğum yıldönümünü 1963 de çevireceğimiz beş yüz tane «samanlık romantizmi» ni yasatan filmle kut-

layalım. En iyisi de bu galiba. Nasıl olsa beş - altı yıl sonra yarı filmmanlar tam filmman olacak...

Sinemamızdaki ağalara ve bu ağalara yardımcı olanlara bol bol dua etmemiz gerektir...

Eleştirmenlerimizin savunduğu

Şimdiye kadar bazı sinema adamlarımızın ağalığından söz etmiştik. Sinemamızda daha bir sürü ağamız var. Sağ olsunlar, ellerinden geleni esirgmiyorlar. Her şey yapıyorlar. Tabii işi olanın dışında her şeyi... Eleştirmenlerimizin durumunu ele alalım...

İstanbulun belli başlı gazetelerinde, Milliyet'te Tuncan Okan, Yeni Sabah'ta Çetin A. Özkırım, Tercüman'da Cüneyt Şeref, siyaset ve sanat dergilerinde Nijat Özün, Tarık Dursun K. ve magazinlerindeki, Ses'te (X), Artist'te (X) ve Yıldız'da Hayri Çarar bir takım film eleştirmeleri yapıyor.

Bütün bu çıkan yapılar yayın organına göre değişik oluyor. Örneğin gazetelerde eleştiri yapanlar (tabii salt yerli film konusunda da söyleyeceklerimiz) tam tarafsız olamıyorlar. Yerli film eleştirmelerinde yıkıcı bir dil kullanmalarına rağmen zaman zaman «tâviz» e kaçabiliyorlar. Ama bu tâviz» i öyle bir şekilde veriyorlar ki okuyucu yatabiliyor Bunun nedenlerini yerli filmcilerle sık sık karşılaşmalarına, hemen hepsiyile arkadaş olmalarına bağlayabiliriz.

Siyaset ve sanat dergilerindeki gibi gelince... Oradaki eleştirmenler de bütün güçleriyle, haklı olarak Türk sinemasına yükleniyorlar. Ama bütün bunların ne derde ceye kadar yararlı oldukları üzerinde durabiliriz. Okuyucu sayısı

binleri aşan siyaset dergilerindeki yazıların ancak bir yere kadar önemi var. Buna karşılık okuyucu sayısı yüzleri aşmayan sanat dergilerindeki yazıların gerek sız olduğu açıkça belli olmaktadır.

Magazinlere gelince. Okuyucu sayısı yüz binlere yaklaşan bu dergilerdeki eleştirmelerin çoğunluğu tam anlamıyla taraf tutmaktadır. Magazinlerin yazarları zorunlu olarak ödevleri gereğince sinema muhiti-ne girince eleştirmeler de eleştirmen olmaktan çıkıyor. Ama neyse ki yavaş yavaş bu yerli film eleştirmeleri magazinlerden kalkmaya başladı.

İşte böyle bir karmakarışıklık içinde okuyucu bir o yana, bir bu yana yuvarlanıp gidiyor. Her gün aynı gazeteyi, her hafta aynı siyaset dergisini ve aynı magazini alan okuyucuyu düşünün ve bu okuyucu bir film üzerine hep birbirlerinden ayrı olan üç eleştirmene okuyor...

Eleştirmenlerimizin yeterli ve yetersiz olduklarından dolayı doğan yanlışlıklar Türk sinemasının ağalarını sevindiriyor. «Hib, boş ver onları... Nasıl olursa olsun halk geliyor ve filmlerimizi seyrediyor...» dedirtiyor. Öbür yanda da okuyucu aynı filmler üzerinde üç ayrı eleştirme okuyunca onda da inanç, eleştirmene inanç diye bir şey kalmıyor...

Eleştirmenler savunuyor, ama sağlam bir savunma olmuyor bu. Ağaların ekmeğine yağ sürmekten öteye gidemiyor.

Film elemanları ağalar

Sansür ve eleştirmenlerimizin belli belirsiz hatalarıyla bir güç, bir kuvvet kazanan şirket sahibi ve işletmecî ağalar anlayışının va-

amında bir de filmde rejisör, senarist, kameraman ve oyuncu olarak çalışan bazı ağalar var.

Yıldız dergisinin 26 Aralık 1962 de çıkan dokuzuncu sayısının ikinci sayfasında rejisör Orhan Elmas'la yapılmış bir konuşma var. Konuşmanın bir bölümünü aşağıya alıyoruz:

«Duvarların Ötesi'nin piyes ve tasdikli senaryosunu Be - Ya Film aldırđım halde devamlı ısrarlarına rağmen hâlâ filme başlanamadı. Bunun sebepleri çok. Be - Ya Film: «Bir Bahar Aksamı» gibi filmleri bana yaptırmayı tercih ederken herhalde güçlü, konudaki filmleri de diğer arkadaşlara vermeyi daha uygun buluyordu. Bu normal hakları mıydı, yoksa ben perde arkası oyunlarına kurban mı gıtmıştım? Türk sinemasında bugün maalesef perde arkası oyunları mevcuttur. Olmasaydı, yıllardır Türk sinemasının köprü başlarını tutmuş ünlü kişilerimiz de sadece dört kişi olmazdı. Türk sinemasının kaderi bu dört kişinin avuçlarında mıdır? Duygulu, ölçülü dediklerimiz ve aslında duygularım önemsiz kadınlarla paylaşan yıllardır kendilerini tekrarlamaktan başka hiç bir şey yapmamış bu kişiler hangi kuvvet devirecek? Anlatılmak istediğim, kuvvetli ekipleri de çalışan ve yeni arkadaşların doğmasına meydan vermeyen o üç kişiyle birlikte hence Türk sinemasını kötülemekteyiz. İnancım «Duvarların Ötesi» nin bugüne dek tozlu raflarda kalmasına bu cereyanlar sebep olmuştur. Nusret İkbâl inanmış ve sırtını gözlerini yumarak dayadığım yegâne prodüktör. Oysa bugünkü çıkmaza onu da hâtab davranışları sokmuştur. «Yu kadar duygulu ve temiz olmasaydı bugün «Duvarların Ötesi» çoktan perdeye çıkmış olacaktı. Onu ıslah edenlere sözüm: «Türk sinemasına adına sizler birer yüz karasınız!» Köprübaşlarını tutan her erkeç çözülecekler. Aramızda yeni arkadaşları taptaze duygularıyla göreceğiz. Bunun için Türk sineması seyircisine düşen vazife kötü filmleri ve yapıtlarına joy kot çekmekdir...»

Orhan Elmas yukarıdaki konuşmasında Türk filmleri arasında ağaların bulunduğunu açık açık söylüyor. Gerçekten de bazı kişiler bir ağa saltanatıyla rahat rahat yerlerinde oturmaktadırlar. Bunların arasında senaristler var, rejisörler var, oyuncular var. Bunların arasında en korkunç da hiç şüphesiz ki oyuncu ağalardır. Üzerinde çektiği olmayan bir küçük rol oynayan oyuncu kapı önünde alacağı olan 100 - 150 lirayı almak için beklerken, bir ağa elip binlerce lirayı istemek ve alıp gitmektedir. Öbürü kapı önünde beklesin, hakkı için el etek öpsün ama «yok, tek kurşun yok.» demek alamaz parasını. Yahut bir başka ağa çıksın filmin süsü, busunu ya da konusunu falan düşünmesin valizce sunları istesin: «İ Sizde en fazla on gün çalışırım. 2 Şu kadar bin liradan aşağıya oynamam. Hem yarısını da film bittiği gün alırım... 3. Afî ve isimimin baş harfleri mavî, diğer harfleri sarı, göğleleri yeşil turuncu renkli ve dana gözü gibi olacak... Yoksa oynamam...» Ö - bir adam hâlâ kapı önünde 100 - 150 lirasını almak için gömleğini bile satacak duruma gelirken...

İstenilen

Türk sinemasına işletmecisiyle, şirket sahibiyle, rejisör'yle, kameramanıyla, senaristlerle, bütün oyuncularıyla iyi niyetli herkesin el ele vererek yardımcı olmaları gerekiyor. İyi niyetli jöner oyuncular kötüleri, iyi niyetli rejisörler kötüleri, iyi niyetli herkes kötüleri birleşmeleriyle olur...

«Aceleci Kalb»ten bir sahne

TIYATRO

YENİ OYUNLAR

Dilekçe

Çetin Altan'ın son oyunu «Dilekçe» hakkında düşüncelerimi belirtmeden önce yazarın «Şehir Tiyatrosu» dergisinde çıkan yazısından bazı bölümleri buraya aktarmak istiyorum:

«Ne zaman bir piyesin oynansa, o hafta bütün gazete ve dergilerin tenkit sütunları namlularını üzerine çevirip, beni de, piyesimi de müthiş bir ateş yağmuruna tutuyorlar... Ve nedense en çok benimle ve bilhassa piyeslerimle uğraşıyorlardı. Bu konuda ne yazarsanız yazarsanız asla cevap vermeyeceğimi herhalde biliyorlar ve biraz da ondan cesaret alıyorlardı. Yoksa dedikodudan, firmaların gizli reklâmciğine ve oradan da piyes tenkitçiliğine kadar dört satırık bir dördüncü sayfa yazısı bastırmak için nerelere gönye köşesi gibi nasıl eğildiklerini ve zaman zaman bizden nasıl tavassut rica ettiklerini bilenlerdendik. Şimdi yine onlar istediklerini yazsınlar. Biz velinimetimiz halk için çalışanlardan ve hayatını ona bağlamış olanlardanız. Yazdığımız piyeslerden hiçbirinin yüz temsilden aşağıya oynanması olmasın. Halkla aramızda, mikrop boyut tufeyillerden kimsenin giremeyeceğine en büyük delildir.»

Demek ki ben, «Dilekçe» hakkındaki düşüncelerimi rahatça söyleyebileceğim. Öyle ya, şimdiye kadar, değil en çok, Çetin Altan'la ve «bilhassa» piyesleriyle hiç mi hiç uğraşmadım; dedikodudan firmaların gizli reklâmciğine, oradan da piyes tenkitçiliğine kadar dört satırık bir dördüncü satırık dördüncü sayfa yazısı bastırmak için nerelere kadar gönye köşesi gibi eğilmedim; Çetin Altan'dan hiç tavassut rica etmedim; üstelik boyum da bir mikrobunkinden daha uzundur (1.83). Kısacası, «Dilekçe»nin beğenmediğim yanlarını söyleyebilme yetkisine sahibim.

O halde söze acı bir çelişmeyi belirtmek başlıyorum: Çetin Altan'ın bir aydın olduğu kabul ediliyor; kendisi ister kabul etsin, ister etmesin oyunları için «dört» satırık da olsa yazı yazarların çoğu her şeyden önce düşünün, eli kalem tutan kişilerdir. Gazete yazılarında böyle kişileri tutan, hiç olmazsa tutar görünen, halkı daha iyi bir düzeye çıkarmak, beğenisini geliştirmek, eğitmek isteyen, hattâ zaman zaman halkla «dalgaşın: geçen» Çetin Altan, için için para girdiğinden midir nedir, Kerime Nadir'le İplenir Necmi Rıza'nın karikatürleriyle gülen bir

topluluğa yaslanıyor. Evet, «Dilekçe»de bile yerilen bir topluluğa...

Oyunda, alışık olduğumuz Çetin Altan'ı buluyoruz. Toplumun bazı düzenlerini, kurumlarını hicveden, insanları çıkar kavgalarını, ağızlık yanlarını devşiren bir oyun «Dilekçe». Yalnız baştan sona kadar bir dağınıklık içinde. Bir bütünlüğe erişememiş. Bunda, sağlam bir «balkemî»nin yokluğu rol oynuyor. Üstelik, artık alıştığımız bazı kolay esprilerin (kosalisyon, kırtasiyecilik, bugün git yarın gel anlayışı...) durmadan tekrarlamaş oyunu hem etkisiz bir hale getiriyor, hem de gereksiz yere uzatıp dağıtıyor. Başlarda ve rilmek istenen bir Agatha Christie «numarası» («katil kim» yerine «müfettiş kim») ve Gogol'un «Müfettiş» inden aktarılan «ahte müfettiş» trüğü oyunda birer yama gibi Bana kalırsa, «Dilekçe» bir - iki güzel esprî dinlemek için seyredilen bir oyun olmuştur. O esprîleri de Çetin Altan'ın yazılarında zaman zaman zaten okuyoruz.

Oyunun sahneye konuşu ve oynanışı Şehir Tiyatrosunun normal ölçüleri içinde. Yani, bu konuda bir şeyler söylemeye değmez. Yalnız şunu belirtmek gerekir: Altan'ın Şehir Tiyatrosunun oyuncuları «Dilekçe» nin kendilerine pek yabancı gelmiyen kişilerine uymuşlar, onları büyük bir rahatlıkla be nimsenmişler içlerinde yalnız Muhip Arzuhan'la Abdurrahman Palay'ın ötekilerden üstün, iyiye zaman zaman yaklaşabilen oyuncuları nı sanmalıyım.

Aceleci Kalb

İstanbul'da «talihiz» bir başlangıç yapan Saim Alpago, «Elhamra» - İstanbul Tiyatrosu'nda Seckin Selvi'nin John Patrick'den çevirdiği «Aceleci Kalb»i oynuyor. Seyirciyi kolayca «tavlayabilen» tiyatrodan çıkar ken ona «iyi işte, vakit geçirdik» dedirten, ama evine gider gitmez de kendinden hiç iz bırakmayan bir oyun... Kim ne kazanır bilmem? Seyirci değil, çövi renin aldığı parayı biliyorum, ger iye bir Saim Alpago ile arkadaşları kalıyor ki onların da pek bir şey kazanmadıkları sahnenin tenhalığın den belli.

Benim dokunmak istediğim nok talar başka... Eğer Saim Alpago ile arkadaşları, kendilerini taptır mak istidadında gördükleri «boş verdicilik» havasından sıyrılmaz larsa, yakında onları aynı sahnede, ama Toto Karaca'ların, Muzaffer Hepgüler'lerin arasında seyrederek. Oyunun on dakika geç başlaması, sahne arkasından, hattâ dekordaki kâşinin aralığında seyircileri gö zelleme, içlerinde yemek olmasın gereken tsbakların boşluğu, oyuncu lara verilen mektup zarflarının açık oluşu, arada sırada birkaç «kü çük tuluş», bir fotoğraf filmi açınca ortaya yalnız kâğıdın çık

ması ciddi bir tiyatro için hiç de küçük sayılmaması gereken kusurlardır. Üstelik, oyuncuların durmadan, usunmadan ve göya «çok turmadan» seyircileri «dikizlemesine» ise bugün, vazgeçtik profesyoneller den, işe temsillerinde bile raslan mıyor. Saim Alpago ve arkadaşları bilmiyorlar mı ki, oyun başladıkdan sonra salona kimse alınmaz ve sü rekli olarak balkonda gezinenler seyircilerin dikkatini dağıtır, on ları sinirlendirir... Sahnede oynı yanları Karacalar, Sururî'ler olsay dı bunları yazmazdım bile; ama güvendiği bazı kişilerin kolayca «harcanvermesini» istemiyor insan. «Aceleci Kalb»i, Altan Karındağ' la Üner İlsever'nin iyi oyunları için seyrettim, diyeceğim.

Kısaca

OBÜ - Alfred Jerry'nin keskin mizahı. Son derece başarılı bir sahneye koyuş ve oyun bütün olarak, bu yılın en iyi temsili.

SEKİZ KADIN - Alışılmış «katil kim» hikâyesi. Yapmacık, küçük sürprizler. Oyuncuların en iyisi Bediâ Ma vahhit.

AKLIN OYUNU - Engin Cezzar'ın oyunu, o kadar.

BAŞKALARININ KELLERİ - Marcel Aymé adalet düzeniyle «dalga» geçiyor. Sahneye konuşta tutarsızlık. Yine de görülmesi gereken bir oyun.

Ülkü TAMER

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında
REKLÂMLARINIZ İÇİN

En Geniş Reklâmçılık Örgütü

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telegraf Adresi: BASINKURUMU

SUBELER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

DIŞ MUHABİRLER

A. B. D.
Almanya (Federal)
Almanya (Demokratik)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya

İsrail
İsviçre
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

BASIN - 22252/8

TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

DERNEK YAYINLARI

TARİH BOYUNCA TÜRK DİLİ: Ağah Sırrı Levent, 250 Kr.
PUSUDA: Cahit Atay, (Oyun) 100 Kr.

DEVİRİMCİNİN TAKVİMİ: Ceyhan A. Kansu (Devrim yazılar) 200 Kr.

İsteme Adresi: Atatürk Bulvarı, 104 - Ankara. (Ödemeli gönderilir.)

İstanbul'da: Elif Kitabevi, Beyazıt.

İzmir'de: Kültür Kitabevi, Milli Kütüphane arkası.

YÖN - 9

Sosyalist Kültür Derneği

TUZUK

Derneğin adı, merkezi ve şubeleri

Madde 1 — «Sosyalist Kültür Derneği» adıyla bir dernek kurulmuştur.

Derneğin merkezi Ankaradır.

Gerekli görülen yerlerde şubeler açılabilir.

Derneğin Amacı

Madde 2 — Emeği toplumun temel değeri sayan Sosyalist Kültür Derneği, her türlü sömürçülüğü ortadan kaldıracak olan gerçek bir demokrasi düzeninin kurulması için gerekli koşulları bilim ışığı altında inceleyerek, böyle bir düzenin kültür temellerini araştırır ve bunların yayılmasına çalışır.

Madde 3 — Kurucuları: Derneğin kurucu üyelerinin isimleri, ikametgâh adresleri, meslek ve tabiiyetleri aşağıda gösterilmiştir.

Adı, Soyadı	Tabiiyeti	Adresi	Mesleği
Osmun Nuri Torun	TC	21. Sok. 9/5 Bahçelievler — Ankara	Maliyeciler
Atilla Karaoğlu		Bağlayan Sok. 3/3 Kadıköy — Ankara	İktisatçı
Cahit Tanyol		Moda Cad. No. 251 Kadıköy — İstanbul	Profesör
Necat Erder		Bilir Sok. 26/21 Kadıköy — Ankara	Sosyolog
Hilmi Özgen		Yüksel Cad. 30/2 — Ankara	Ydk. Mur. Hey. Uzmanı
Nurettin Ş. Kössemihal		Moda Atıfet Sok. 30/3 Kadıköy — İstanbul	Profesör
Hüseyin Korkmazgil		Şenlepe Merkez Bank. evleri 32/1 — Ankara	Yazar
Nihat Törel		Moda Atıfet sok. 13. Kadıköy — İstanbul	Avukat
Tarık Ziya Ekinel		Emlâk Bank. evleri 2. Sok. 60/A Diyarbakır	Doktor
Erdoğan Alkın		Teşvikiye Gökner sok. 42/11 — İstanbul	Asistan
İşçi Ersan		Dereyolu, Karadere sok. 28. Kızıltoprak İstanbul	Asistan
Mükerrem Hiç		Keskinaleme Sok. 23. Esentepe — İstanbul	Doçent
Merih Teziç		Yeşilyurt Ürgüplü Sok. 7 — İstanbul	Asistan
Mahir Kaynak		Mahramacı Sok. 28 Yenikapı — İstanbul	Asistan
Metin Sözen		İşçi Sigortaları Evi. Foma Sok. 3/1, Suadiye — İstanbul	Asistan
Gülten Kazgan		Yığırtçı, Bakla sok. 30/1 Kadıköy — İstanbul	Doçent
Cemal Reşit Eyüboğlu		Atatürk Bulvarı 137/8 — Ankara	Avukat
Güneş Özsoke		Süleymanbey sok. 29/3 Y. Müh. Maltepe — Ankara	
Doğan Avcıoğlu		Ziya Gökalp cad. 28/1 Ankara	Gazeteci
Nejat İzar		Dibekçi Ahmet sok. 4. Üsküdar — İstanbul	Y. Müh.
Türkaya Ataöv		Bağlayan sok. 3/7 K. Esat — Ankara	Asistan
Erhan İşil		1. Durak Emlâk Ban. Ev. 231/13 Y. Mah. — Ankara	Müfettişi
Mümtaz Soysal		Karantil sok. 39 — Ankara	Asistan
Niyazi Ağrınalı		Selânik caddesi 5. — Ankara	Senatör
Gallip Aknil		Bestekar Sok. 25 — Ankara	Y. Müh.
Mehmet Selik		Bâde sok. Bâde Apt. — Ankara	Asistan
Aslan Başer Kafaoğlu		Eliç sok. 18/17 Ayrancı — Ankara	Dev. Pl. Teş. Uzmanı
Mügerref Hekimoğlu		Sümer Sok. Onkiler Apt. 3 — Ankara	Yazar
A. Sırrı Hocaoğlu		Hatır sok. 24 Gaziosmanpaşa — Ankara	M. Vekili
Ş. Süreyya Aydemir		Bahçelievler 44. sok. — Ankara	Yazar
A. Başer Kafaoğlu		Mithatpaşa Cad. No. 27 — Ankara	Maliye Muf.
Reşat Tittiz		Sanayi Cad. No. 13 — Ankara	İktisatçı
Yahya Kanbolat		Ziraat Fakültesi — Ankara	Asistan
Sadun Aren		Gazi Mustafa Kemal Cad. Nur Ap. 2 — Ankara	Profesör
Seyfi Demirsoy		Selânik Cad. No. 6 — Ankara	Sendikacı
İdris Kışınçılar		Yenişehir — Ankara	Doçent
Pakih Özlen	TC	İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Mithatpaşa Cad. 48/8 — Ankara	Doçent
Asaf Ertekin		İskele Sok. Kalamış — İstanbul	M. Vekili
Abdullah Kızılkırmak		Ege Üniversitesi Astro nomî Kür. — Ankara	Doçent
Hamdi Konur		Akınlar Sok. 28/10 Maltepe — Ankara	Öğretmen
İlhami Soysal		Gazimustafa Kemal Cad. 88/5 — Ankara	Gazeteci

Üyeler

Madde 4 — Sosyalist Kültür Derneğinin amacını benimseyen on sekiz yaşını bitirmiş her Türk vatandaşı, Türk, din, mezhep ve cinsiyet ayrılığı gözetilmeksizin Derneğe üye olabilir.

Madde 5 — Derneğe üye olmak isteyen kimse, bir giriş bildirisi doldurup üye yazılacağı şubenin sekreterine verir. Bu bildiri on gün süreyle şube içinde, görülmüş bir yerde askıda tutularak, üyelerin yazılı itirazları varsa bunlarla birlikte Şube Yönetim Kurulunun ilk toplantı gündeminin ilk maddesine konur.

Madde 6 — Başvuran kimsenin Sosyalist Kültür Derneğine aday üye olarak kabulü için, Şube Yönetim

Kurulu tam sayısının üçte iki çoğunluğuna kabul oyu kullanılması gerekir. Üyelikle kabul etmeme konusunda Yönetim Kurulunun gerekçe gösterme zorunluluğu yoktur.

Madde 7 — Şubelerce aday üyelikle kabul edilenlerin adları ve gerekli bilgi, şube Sekreterlerince Merkez Yönetim Kuruluna bildirilir. Merkez Yönetim Kurulunun ilk toplantısının ilk maddesinde, yeni aday üyelerin durumu incelenir. Merkez Yönetim Kurulu, aday üyelikle kabulünde bir sakınca görürse, üyelik müracaatını reddeder. Bu red kararı için gerekçe gösterme lüzumu yoktur. Bu karara karşı Dernek Genel Kurulunda veya bankemede itiraz edilemez.

Madde 8 — Merkez Yönetim Kurulunun onayı ile Sosyalist Kültür Derneğine kabul edilen üye, kararın kendisine bildirilmesinden sonra en geç bir hafta içinde, Merkez Yönetim Kuruluna belli edilecek münasip bir giriş parası öder ve yıllık tutarı yüz yirmi lirayı geçmez miktarda ne kadar ödendi vereceğini de yazılı Şube Sekreterliğine bildirir. Üyelik sıfatı bu gereklerin yerine getirilmesinden sonra kazanılır.

Madde 9 — Derneğin amacına aykırı faaliyet gösteren Genel Kurulun, Merkez Yönetim Kurulunun ve kağıt bulduğunda Şube Yönetim Kurulunun kararlarına uymayan, üzerlerine düşen görevleri yapmayan üyeler, yazılı savunmaları alındıktan sonra, Şube Yönetim Kurulunun salt çoğunluk kararıyla üyelikten çıkarılır.

Madde 10 — Yukarıda dokuzuncu maddede yazılı hallerde Merkez Yönetim Kurulu da üye hakkında doğrudan doğruya çıkarma kararı alabilir ancak, bu takdirde acele haller dışında ilgili şubenin yazılı görüşü alınır.

Haklarında Şube Yönetim Kurulunca çıkarma kararı alınan üye, bu karara Merkez Yönetim Kurulunda yazılı itiraz edebilir. Merkez Yönetim Kurulunun kararı kesindir. Bu karara karşı, Genel Kurulda veya mahkemede itiraz olunamaz.

Madde 11 — Üyelik ödendisini üstüste üç ay ödemiyen üyeye kayıtlı bulunduğu şube sekreterliğince yazılı uyarı yapılır. Üye ödendisini yine de ödemezse, kendi adına Dernekten kaydı silinir. Kayıt silinmesi de çıkarılma gibi işlem görür.

Madde 12 — Yüz kızartıcı suçlardan birinden hüküm giyip de bu hükmü kesinleşen üyenin kaydı Dernekten silinir.

Derneğin organları ve işleyiş

Madde 13 — Derneğin organları şunlardır:

- Genel Kurul
- Merkez Yönetim Kurulu
- Merkez Denetim Kurulu
- Şube Kongresi
- Şube Yönetim Kurulu

Madde 14 — Genel Kurul, şubelerin her on üyeye karşılık seçecekleri birer temsilci ile Dernek kurucuları, Merkez Yönetim Kurulu ve Merkez Denetim Kurulu üyelerinden ve şube başkanlarından kurulur.

Madde 15 — Genel Kurul, her yıl Aralık ayının ilk pazar gününde olağan olarak toplanır. Bu toplantı, en az bir hafta önceden, iki gazeteyle üyelere duyurulur. İlk toplantıda çoğunluk sağlanmazsa toplantı bir hafta sonra, aynı yer, gün ve saatte çoğunluk aranmaksızın yapılır.

Madde 16 — Genel Kurul, Merkez Yönetim Kurulunun kararı veya şubelerde kayıtlı üyelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine, olağanüstü toplantıya çağırılabilir.

Madde 17 — Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- Merkez Yönetim Kurulunu seçmek,
- Merkez Denetim Kurulunu seçmek,
- Derneğin gelir — gider cetvellerini, Merkez Denetim Kurulunun raporlarını inceleyip karara bağlamak,
- Yeni yıl bütçesini onaylamak,
- Dernek tüzüğüne değişiklik yapmak,
- Derneği sona erdirmek.

Madde 18 — Merkez Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- Derneğin amaçlarını gerçekleştirmek için, basın ve yayın işleri, konferanslar ve bildiri konularında kararlar almak, bunları uygulamak, aynı konularda şubelere genelgeler yollamak,
- Araştırma büroları kurmak, inceleme gezileri tertiplemek,
- Şubeler arasında işbirliğini sağlamak,
- Derneğin bütçesini uygulamak, yeni bütçeyi tasarlama, gelirleri toplamak,
- Şube açılması için, bu tüzük hükümlerine göre yetki vermek, şubeleri kaldırmak,
- Cemiyetler Kanununa göre gerekli defterleri tutmak,
- Olağan ve olağanüstü Genel Kurul toplantılarının çağırılışlarıyla ve gündemleriyle ilgili işleri yapmak,
- Dernek memurlarını ve hizmetlilerini alıp çıkarmak
- Derneğin amaçlarına uygun çalışma ekipleri kurup, bunları belli uzmanlık alanları için görevlendirmek, Derneğin yayımlarını denetliyerek uzmanlar kurulunu seçmek ve bu kurulun kararlarını onaylamak,
- Gerekli gördüğü takdirde, en az üçte iki çoğunlukla Dernek Başkanının görevine son vermek,
- Yukarıda yazılı olmayıp da Derneğin amaç ve faaliyetlerinin gerektireceği işleri yapmak.

Madde 19 — Merkez Yönetim Kurulu, on sekizinci maddede yazılı işlerin Merkez ve şubelerce âhenk içinde yürütülmesini sağlayacak yönetmelikler ve genelgeler yapabilir.

Madde 20 — Dokuz üyeden meydana gelen Merkez Yönetim Kurulu, ilk toplantısında, işbölümü yapar ve kendi üyeleri arasından bir Başkan, bir Sayman üye ve bir Genel Sekreter seçer.

Madde 21 — Merkez Yönetim Kurulu ayda en az bir defa toplanır. Toplantı yeri Dernek merkezidir. Gerekirse, Merkez Yönetim Kurulu kararıyla başka yerde de toplantı yapılabilir.

Merkez Yönetim Kurulu toplantılarına mazeretsiz üç hafta katılmayan üyeler Kuruldan çekilmiş sayılır ve yerlerine Merkez Yönetim Kurulu tarafından Dernek üyelerinden biri seçilir.

Madde 22 — Bu tüzükte aksi yazılı bulunmadıkça Merkez Yönetim Kurulu salt çoğunlukla karar alır.

Madde 23 — Üç üyeden meydana gelen Merkez Denetim Kurulu, Dernek bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin sağlanmasını denetler ve yıl sonunda, Genel Kurula, geçmiş yılın hesapları için bir rapor sunar.

Şubelerin kuruluşu

Madde 24 — Gerekli görülen il, ilçe, bucak ve köylerde, bir müteşebbis heyet vasıtasıyla ve Merkez Yönetim Kurulunun müsaadesiyle şubeler kurulabilir.

Madde 25 — Derneğin bir şubesinin kurulabilmesi için, en az üç kişilik bir müteşebbis heyetin Merkez Yönetim Kuruluna başvurması ve şube açma izni alınması gerekir. Bir yerde şubenin kesin olarak açılabilmesi için en az on aday üyenin bulunması şarttır. Müteşebbis heyetin faaliyete geçmesinden sonraki üç ay içinde en az on aday üye bulunmazsa müteşebbis heyete verilmiş olan şube açma izni geri alınır.

Madde 26 — Şubeler her yıl Kasım ayının ilk pazar günü, kabul işlemleri tamamlanmış üyelerinin katılımıyla kongrelerini yapar ve üç ilâ beş kişilik bir yönetim kurulu seçerler. Seçim sonunda şube yönetim kurulunu seçenler, ilk toplantıda kendi aralarından bir şube başkanı, bir şube sekreteri ve bir şube savmanı seçerler. Şube çalışmalarını, Şube Yönetim Kurulları yürütür.

Madde 27 — Şube kongrelerinde, Dernek Genel Kurul toplantılarına Şube Başkanı ile birlikte katılmak üzere, her on üyeye karşılık bir temsilci seçilir.

Madde 28 — Şube Yönetim Kurulları, Merkez Yönetim Kurulunun çalışmalarına paralel olarak ve Merkez Yönetim Kurulunun direktiflerine uygun şekilde bulunan yerlerde Derneğin amaçlarını gerçekleştirmeye yarayan çalışmalar yaparlar.

Madde 29 — Şube üyeleri, yirmi altıncı maddede göre yapacakları yıllık toplantıda, bir de denetçi seçerler. Denetçi görevini, yirmi üçüncü maddedeki Merkez Denetim Kuruluna paralel olarak ve şube işleri çerçevesinde yerine getirir. Şubelerdeki mali işlerin denetimini bakımdan şube denetçisi birinci derecede görevli ve sorumludur.

Gelir kaynakları

Madde 30 — Derneğin başka gelir kaynakları şunlardır:

- Kurucu üyelere alınacak en az elli lira kuru luş parası,
- Derneğe girecek üyelere sekizinci maddede göre alınacak giriş ödentisi,
- Üyelerden on iki liradan az ve yüz yirmi liradan fazla olmamak üzere alınacak yıllık ödenti,
- Bağışlar,
- Derneğin türlü sosyal faaliyetlerinden elde edilecek gelirler,
- Yapılacak yayınlardan elde edilecek gelirler,
- Dernek mallarının satışından elde edilecek gelirler,
- Çeşitli başka gelirler.

Madde 31 — Şubeler gelirlerinin yüzde onunu, belli sürelerle, Merkeze gönderirler.

Tüzükteki boşluklar

Madde 32 — Bu tüzükteki boşluklar, Anayasa ilkelere çerçevesinde, Cemiyetler Kanunu ve Medeni Kanun hükümleriyle doldurulur.

Derneğin sona ermesi, malları

Madde 33 — Genel Kurul, Derneğin feshine karar verebilir.

Derneğin sona ermesi halinde, malları, Genel Kurul kararıyla, Derneğin amacına uygun siyasi veya siyasi olmayan bir derneğe bırakılır.

Bunun dışında, herhangi bir sebeple Derneğin sona ermesi halinde kendiliğinden veya herhangi bir vatan dışı mücahede üzerine, Derneğin mallarının bu maddeye uygun bir başka derneğe verilmesi için, Ankara Asliye I. Hukuk Hâkimi, kişisel hüviyeti ile hakem olarak kabul edilmiştir.

Geçici maddeler

Geçici Madde 1 — Bu tüzüğü imzalıyarak örneğini Ankara Valiliğine sunan kurucu üyeler, ilk Genel Kurul toplantısına kadar Genel Kurul yetkilerine sahiptir.

Geçici Madde 2 — Kurucu üyeler, ilk Genel Kurul toplantısına kadar bu tüzükte uygun görecekları değişiklikleri yapabilirler. Bu değişiklikler Genel Kurulun onayına sunulur.

Dernek merkezi, Ziya Gökalp Caddesi 28/I Ankaradır.

(YÖN — 7)

BİLDİRİ

İkinci Dünya Savaşından sonra Türkiye, bir yandan çok partili bir siyasal sistemi yerleştirmeye çalışırken, diğer taraftan dağıtık ve sistemsiz müdahaleleri olan, fakat esas itibarıyla kapitalist bir düzene dayanan bir kalkınma çabasına girişmiştir.

Bugün yaşayanların çoğunluğuna ve gelecek kuşaklara büyük fedakarlıklar yüklemesine rağmen, bu kalkınma çabası ile hızlı bir gelir artışı sağlanamadığı gibi, toplumdaki gruplar arasında esasen dengesiz olan gelir dağılışı daha da bozulmuştur.

Nüfusu hızla artan toplumumuzda üretimdeki artışın yetersizliği ve gelir dağılımındaki bozulma açık ve gizli işsizliğin artmasına ve geniş kitlelerin yaşama şartlarının dayanılması güç bir duruma gelmesine yol açmıştır. Toplumsal yapıdaki hızlı değişimlere düzenli bir şekilde yön verilmemesi, dengesiz bir şehirleşme gibi istisraflı ve sosyal güvenliği sarsacak sonuçlar veren meselelerin doğmasına sebep olmuştur.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında başlıca amaçlardan biri olarak açıklanan «sınıfsız bir toplum yaratma» ilkesinin terk edilmesi ve buna ters yönde keskin sınıf farkları yaratan bir gelişme metodunun seçilmesi sınıflar arasındaki gerginliği arttırmış ve sınıf çatışmalarına daha da elverişli bir ortam yaratmıştır. Bu devrede çok partili siyasal sistem ise halk isteklerinin belli çıkarlar için istismar edilmesine sebebiyet vermiştir. İktisadi ve sosyal meselelerin çözülmemesi, çok partili sistemin oyun kurullarının bozulmasına sebep olmuş böylece demokratik düzenin asgari şekli unsurları bile uygulanamamıştır.

Aydınların çoğunluğu, bu devirde, meseleleri siyasal sistemin şekli unsurları ile ilgili dar bir çerçevede içinde ele almış ve tartışmışlardır. Fikri hürriyet için gerekli siyasal ortamın bulunmaması ve meselelerin dar bir açıdan ve sathî bir şekilde düşünülmesine sebep olan tabuların mevcudiyeti gerçek sebep ve yol arayan düşüncenin gelişmesine engel olmuştur.

Bu düzene karşı halk tepkisinin bir sonucu olarak ortaya çıkan 27 Mayıs hareketi, Türk aydınlarının çoğunluğu için bir uyanma ve arama devresinin başlamasına yol açmıştır. Bu devrede geçmiş tartışmalardaki çerçevenin darlığı, ileri sürülen fikirlerin ve çözüm yollarının gerçeklerden ne kadar uzak olduğu anlaşılmıştır. Bu durum sosyal konulara eğilenleri meselelerin mahiyet ve önemlerine uygun izah şekilleri ve çözüm yolları aramaya yöneltmiştir.

Bu arada siyasal düzendeki gelişmeler, geçmişteki düşünce tarzını ve iktisat düzenini benimseyen bir siyasal kadronun iktidara gelmesiyle sonuçlanmıştır. Kapitalist bir düzen içinde kalkınma esasını kabul eden ve bu kadronun çalışmasında geçmiş uygulamada ayrılan unsur plânlı kalkınma fikrinin şekillenmiş görünmesidir.

Açıklanan kalkınma hedefleri, iki ana fikre dayanmaktadır. Bunlardan birincisi oldukça yüksek

bir kalkınma hızına ulaşmak, diğeri ise bunun sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmesidir.

Yüksek bir kalkınma hızına ulaşmak için, bu kalkınmanın gereğine ve zorunluluğuna inanmış, kararlı, bilgili ve enerjik bir siyasal kadronun mevcudiyeti şarttır. Kalkınmanın sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleşmesi ise, iktidar mekanizmasının buna imkân verecek bir yapıya sahip olmasına bağlıdır.

Bir yılı aşan bir devredeki uygulamaya ve beş yıllık plânın ve plânlara ilgili diğer çalışmaların durumu, bugünkü siyasal kadronun hızlı kalkınmaya gerçekleştirecek niteliğe ve iktidar mekanizmasının da sosyal adalet ilkelerini yerine getirecek bir yapıya sahip olmadığını açıkça göstermiştir.

Özellikle gelişmekte olan bir ülkede kapitalist düzenin menfaat dengesine dayanan bir iktidarı sosyal adaletle bağlanması beklenemez. Böyle bir menfaat düzeninin ortaya çıkardığı kadronun hızlı bir kalkınma çabası için gerekli ısrarcı ve enerjik hareket etmesi imkânsızdır.

Meseleleri sınıfsız çözüm yolu bekleyen Türk toplumu bugünkü şartlar içinde tam bir çıkmazdadır. Bir çıkmazda bulunma duygusu halk kitlelerinde ve aydınlar arasında çok yaygın bir şekil almıştır.

Bugünkü şartların yarattığı güvensizlik içinde, Türk toplumu bir çıkış yolu beklemektedir. Bu durum sorunluluk duygusu taşıyan yapıcı aydınların yeni çözüm yolları aramasını hayati bir görev haline getirmekte ve bu konudaki çabalara güç kazandırmaktadır.

Toplum yapısını ve tarihi gelişiminin incelenmesinden ortaya çıkan gerçekler, halk mutluluğuna hedef tutan bir çerçeve içinde düşünenleri sosyalist bir çözüm yolu etrafında birleştirmektedir.

Sosyalizm,

Toplum refah ve saadetine fert ve zümre çıkarlarının üstünde tutan bir dünya görüşünden hareket eden,

Bunu gerçekleştirmek üzere halka dayanan ve halka yönelen bir toplum düzeni kurmak amacıyla benimseyen.

Bu düzeni kurmak ve yaşatmak için, memleketteki sosyal ve iktisadi münasebetleri bilimsel bir görüş açısı içinde inceleme ve aktarıcı esaslara göre düzenleme yolunu seçen, bir düşünce ve davranış sistemidir.

Sosyalist düzende insan ve tabii kaynaklarımızın ısratla önlenir ve bunların akılcı bir şekilde değerlendirilmesi sağlanır, toplumun imkânları ve yaşama gücü artar, fırsat eşitliği ve gerçek anlamıyla sosyal adalet gerçekleştirir. Toplum yapısını tanımak, böyle bir düzenlemenin bilimsel şartlarını devamlı olarak aramak bu amaçları gerçekleştirmenin hareket noktasıdır.

Bu unsurlarıyla sosyalizm, insanı hedeflere yönelen ve dogmatik olmayan bilimsel yollarla toplum hayatını düzenlemek amacıyla güden bir sistemdir.

Sosyalizm az gelişmiş ülkelerin sosyal adalet

İçinde hızlı kalkınmalarını sağlayacak tek metodur. Sosyalist metod aynı zamanda kapitalist bir gelişimin bilhassa az gelişmiş bir toplumda meydana getireceği aşırı sınıf çatışmalarını demokratik yollarla önlemenin tek yoludur.

Türkiyede toplumsal konular üzerine eğilenler milliyetçi, hürriyetçi ve demokratik ilkelere dayanan bir sosyalizm anlayışı etrafında birleşmektedirler.

Türk sosyalistlerinin milliyetçiliği Türk halkına ne vermek istediğini ve bunu nasıl vereceğini söyleyen, toplum mutluluğuna etkisi olmayan boş sloganlarla halkın hislerini uyardırmaya çalışarak aslında belli zümre çıkarlarını koruyan, mevcut düzeni devam ettirmekten başka kaygısı olmayan aldatıcı ve gerici bir milliyetçilik değildir. Türk sosyalistlerinin milliyetçiliği halka dayanan ve halka yönelen, halk için ne yapacağını ve bunun nasıl yapılacağını açıklayan, Türk toplumunu birbirini sömürmeyen, birbirine saygı ile bağlı fertlerden kurulu bir ulus olarak yaşatmak isteyen, uluslararası düzende kişiliği olan ve kendine güvenen ve saadetini uluslararası barış ve saadetin bir unsuru sayan bağımsız bir Türkiye kurmak amacına yönelen bir milliyetçiliklerdir.

Türk sosyalistleri kişiyi ve emeği en büyük değer sayan ve kişiyi onurlu bir insan gibi yaşamak imkânlarıyla donatarak, onu gerçek hürriyete kavuşturmak isteyen bir hürriyetçilik ilkesini kabul etmektedirler.

Sosyalist sınıflar arasında büyük farklılıklar yaratan ve sınıf mücadelesini şiddetlendiren kapitalist kalkınma metodu, hürriyet ilkelerinin ve demokratik düzenin tahribine sebep olmaktadır. Türk sosyalistleri sosyalizmi, demokratik düzen içinde hızlı, sömürücü olmayan dengeli bir kalkınmanın tek yolu olarak görmektedirler.

Türk sosyalistleri, kalkınmada özel sektöre de bir yer veren, ancak hızlı kalkınmayı ve sosyal adaleti gerçekleştirmede başlıca görevin devlete düşüldüğünü kabul eden ve istismar unsurlarından temizlenmiş bir düzen olan «sosyalist karma ekonomiyi benimsemektedirler».

Sosyalizm Türk ulusunu ileri bir medeniyet seviyesine ulaştırmak hedefine yönelmiş halkçı bir düzen kurmak üzere yapılan Milli kurtuluş savaşının bir devamı ve yeni bir hamlesi olacaktır.

Türkiyeyi içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmak isteyenlerin üzerinde birleştikleri ilkelere bunlardır. Ancak düşünce hayatımızdaki bu gelişme dağıtık ve düzensiz olmaktadır. Sosyalizm bilgisyer, sistemli araştırmaya dayanan bir düşünce tarzıdır. Yurt gerçeklerinin etrafı olarak bilinmesini, tartışılmasını ve bilgilerin devamlı bir şekilde değerlendirilmesini ve bunların halka mal edilmesini gerektirir. Bu konuda çalışanların birbirlerinden haberi olmaları, geniş ve düzenli bir tartışma ortamı bulmaları ve düşüncelerini duyurma imkânına sahip olmaları gereklidir.

Sosyalist Kültür Derneği, Türkiye'nin meselelerini sosyalist bir dünya görüşü açısından incelemek, bunları açıkça tartışmak ve bu çalışmaların sonuçlarını yaymak üzere kurulmuştur.

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ

YÖN

'e Abone olunuz ve

dostlarınızı da abone yazınız